

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Проблема інтертекстуальності в перекладі (на матеріалі перекладу
творів Рея Бредбері)»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньо-професійною
програмою
Германські мови і переклад
(англійська та німецька мови)
спеціальності 035 Філологія
ступеня вищої освіти Магістр
групи 1
Прокопенко В.С.
Керівник: Дедушно А.В.
Рецензент: Воскобойник В.І.

Полтава - 2023 року

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

Освітньо-професійна програма Германські мови і переклад
(англійська та німецька мови)
Спеціальність 035 Філологія
Ступінь вищої освіти Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____Наталія СИЗОНЕНКО
15 листопада 2022 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Прокопенка Владислава Сергійовича

1. Тема роботи: «Проблема індивідуального стилю в художньому перекладі»,
керівник роботи: кандидат філологічних наук, доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Дедухно Алла Володимирівна
затверджені наказом ПДАУ №6 від 28 жовтня 2022 року
2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи 03 листопада 2023 року
3. Вихідні дані до роботи:
 - спеціальна професійна література,
 - джерела глобальної мережі Інтернет в галузі перекладу рекламних текстів, що знаходяться у відкритому доступі,
 - результатах роботи наукового гуртка, результатах курсів для неформальної освіти.
 - джерела бази практики.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):
Розділ 1. Теоретичний аналіз поняття інтертекстуальності в перекладі
Розділ 2. Особливості перекладу літературних творів з вираженою інтертекстуальності
Розділ 3. Аналіз проблем інтерконтекстуальності в перекладі творів Рея Бредбері
5. Перелік графічного матеріалу: схеми, рисунки, графіки, діаграми за темою та об'єктом дослідження

6. Дата видачі завдання: 15 листопада 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір і затвердження теми роботи.	03.10.2022 – 31.10.2022	
2	Складання і затвердження розгорнутого плану та завдання на кваліфікаційну роботу	01.11.2022 – 15.11.2022	
3	Опрацювання літературних джерел	16.11.2022- 31.12.2022	
4	Збір, вивчення і обробка інформації, необхідної для виконання роботи	16.11.2022- 31.12.2022	
5	Виконання теоретичного розділу роботи	16.11.2022- 31.12.2022	
6	Виконання аналітичних розділів роботи	01.02.2023-26.10.2023	
7	Оформлення тексту роботи	27.10.2023 – 10.11.2023	
8	Попередній захист роботи на кафедрі	06.11.2023 – 08.11.2023	
9	Нормо-контроль	09.11.2023 – 12.12.2023	
10	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень і пропозицій	11.12.2023 – 12.12.2023	
11	Захист кваліфікаційної роботи	26.12.2023 р.	

Здобувач вищої освіти _____ Владислав ПРОКОПЕНКО

Керівник роботи _____ Алла ДЕДУХНО

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ	10
1.1. Поняття інтертекстуальності в лінгвістиці	10
1.2. Види інтертекстуальності в художній літературі	15
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ З ВИРАЖЕНОЮ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЮ	21
2.1. Вплив інтертекстуальності на перекладацький процес в художніх творах	21
2.2. Перекладацькі трансформації для інтерпретації інтертекстуальності в перекладацькій діяльності	27
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ ТВОРІВ РЕЯ БРЕДБЕРІ	34
3.1. Огляд творчості Рея Бредбері та особливості її стилістичного вживання	34
3.2. Виявлення інтертекстуальних зв'язків у творах Рея Бредбері	39
3.3. Аналіз практичних перекладацьких рішень щодо відтворення інтертекстуальних елементів творів Рея Бредбері українською мовою	45
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі міжкультурний обмін стає все більш важливим. Літературні твори перекладаються та читаються в різних країнах, що породжує потребу в точному та вірному відтворенні інтертекстуальних зв'язків, щоб зберегти значущість твору в новому культурному контексті. Сучасні технології дозволяють створювати багатомовні та мультимедійні версії творів, які можуть містити численні посилання на інші тексти, фільми, музику тощо [5]. Це робить проблему інтертекстуальності ще більш актуальною для перекладачів і адаптерів мультимедійних контентів.

Багато сучасних авторів активно використовують інтертекстуальність в своїх творах як спосіб вираження сучасних ідей, критики та глибокого розуміння культурних та літературних контекстів. Відтак, ця тема є ключовою для аналізу та розуміння сучасної літератури.

Завдяки глобалізації та інтересу до літературних творів різних культур, популярні автори, такі як Рей Бредбері, перекладаються на багато мов. Це створює питання про те, як зберегти інтертекстуальний контекст оригіналу під час перекладу. Інтертекстуальні зв'язки можуть суттєво впливати на сприйняття та інтерпретацію тексту [38]. Перекладачі повинні розуміти ці зв'язки та здатність відтворити їх в перекладі для збереження сенсу та емоційного відгуку читача. Сучасні методи дослідження, такі як корпусні дослідження, машинне навчання, віртуальна реальність та інші інноваційні підходи, дозволяють глибше аналізувати інтертекстуальні елементи в літературних текстах та їх перекладах.

Роботи Рея Бредбері часто містять посилання на американську культуру, історію та літературу. Перекладачам доводиться враховувати цей культурний контекст і здійснювати адаптацію для аудиторії іншої культури,

що вимагає вдумливого оброблення інтертекстуальних елементів. Інтертекстуальність є однією з ключових тем сучасного літературознавства та перекладознавства [4]. Дослідження цієї теми допомагає розширити нашу розуміння того, як тексти взаємодіють між собою та з контекстом, в якому вони існують. Зростаюча потреба у перекладі літературних текстів з однієї мови на іншу вимагає дослідження питань інтертекстуальності. Це також важливо в контексті міжкультурного обміну та розуміння різних літературних традицій.

Актуальність дослідження проблеми інтертекстуальності в перекладі на матеріалі творів Рея Бредбері є беззаперечною через зростаючий обсяг літературного обміну, культурну різноманітність та поширення технологій у сучасному світі, а також через її важливий вплив на розуміння та інтерпретацію текстів в різних культурних контекстах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота розроблена та впроваджена в полі науково-дослідного напрямку кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін відповідно до теми: «Актуальні питання сучасної філології та особливості викладання мовних дисциплін в аграрному вищому навчальному закладі».

Мета та завдання дослідження. Метою є дослідження проблем інтертекстуальності в перекладі на прикладі творів Рея Бредбері та розкриття їх впливу на передачу сенсу оригіналу в перекладі.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність виконання таких **завдань:**

1. Здійснити моніторинг сучасної наукової та методичної літератури з проблематики дослідження;
2. Дослідити вплив інтертекстуальності на сприйняття та інтерпретацію тексту в міжнародному контексті.
3. Виокремити методологію та стратегії перекладу інтертекстуальних

елементів, зокрема у творах Рея Бредбері.

4. Визначити специфіку інтертекстуальності в творах автора та її роль у створенні літературних текстів.

5. Проаналізувати інтертекстуальні зв'язки та елементи в творах Рея Бредбері.

6. Розкрити труднощі, які виникають при перекладі інтертекстуальних елементів та запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

7. Надати практичні рекомендації для перекладачів щодо ефективного врахування інтертекстуальних аспектів у перекладі творів Рея Бредбері.

Об'єктом дослідження інтертекстуальні елементи та зв'язки, присутні у творах Рея Бредбері.

Предмет дослідження – специфіка та проблеми інтертекстуальності в перекладі творів Рея Бредбері.

Методи дослідження. Літературний аналіз (аналіз оригінальних творів Рея Бредбері для виявлення інтертекстуальних елементів, посилань на інші тексти, алюзій, цитат та їх роль у текстах); лінгвістичний аналіз (вивчення лінгвістичних аспектів інтертекстуальності, таких як вживання мовних засобів, що вказують на наявність посилань на інші тексти або авторів); компаративний аналіз (порівняння оригінальних творів і їх перекладів для визначення різниці в передачі інтертекстуальних елементів та пошуку способів їх відтворення); аналіз перекладацьких рішень (вивчення перекладацьких рішень, що стосуються інтертекстуальних елементів, та оцінка їх відповідності оригіналу та впливу на сприйняття тексту); культурний аналіз (врахування культурних контекстів та історичних аспектів, які впливають на інтертекстуальні зв'язки та їхнє розуміння у різних культурах).

Наукова новизна глибокому аналізу інтертекстуальних аспектів у творах Рея Бредбері та їхнього відтворення у перекладі, а також в розгляді

впливу інтертекстуальності на сприйняття та інтерпретацію текстів у міжнародному літературному контексті. Дослідження акцентує увагу на виявленні та аналізі інтертекстуальних зв'язків, посилань на інші тексти, алюзій та цитат у творах цього автора; включає в себе аналіз стратегій та методів, які використовують перекладачі для передачі інтертекстуальних елементів у перекладі творів Рея Бредбері, що дозволяє зрозуміти, як перекладачі стикаються з цими викликами.

Практична цінність одержаних результатів визначається тим, що результати дослідження можуть надати перекладачам корисні настанови та стратегії для ефективної передачі інтертекстуальних елементів у перекладі. Це допоможе зберегти сенс та авторський стиль при перекладі літературних творів. Вони також можуть стати важливими матеріалами для навчання студентів університетів і коледжів. Вони допоможуть студентам краще зрозуміти інтертекстуальні аспекти літературних творів та їх вплив на переклад.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота – це самостійне наукове дослідження. Всі результати дослідження та проведений аналіз належні автору дослідження. Усі розробки та система досліджених компетентностей, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Апробація науково дослідження відбувалася в ході участі в науково-практичних конференціях, круглих столах та інших наукових заходах: IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика», науковий гурток кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін «Програмне забезпечення професійної діяльності лінгвіста», в межах роботи наукового гуртка «Програмне забезпечення професійної діяльності лінгвіста»,

Публікації. За результатами кваліфікаційної роботи було опубліковано тези.

Матвієнко Л.Г., Прокопенко В.С. Вплив віртуальної реальності на сприйняття та розуміння інтертекстуальності в літературних перекладах *Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті*: зб. матеріалів VIII IV Всеукр. наук.-практ. Інт-конф. мол.уч. та студ. (м. Полтава, 22-23 листопада 2023 р.). Полтава : ПНПУ ім.. В.К. Короленка. 2023. С. 171-173.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота викладена на 72 сторінках, з них 56 сторінок основного тексту, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Поняття інтертекстуальності в лінгвістиці

У лінгвістиці поняття інтертекстуальності вказує на взаємозв'язок між текстами та їхніми елементами в мові, а також на способи, якими тексти взаємодіють між собою. Цей термін виник завдяки розвитку структуралізму та постструктуралізму в лінгвістиці та літературній теорії. У лінгвістиці поняття «інтертекстуальність» відноситься до специфічного типу текстових відносин між різними текстами або частинами текстів.

Це поняття вперше було запропоноване та розроблене літературознавцем Жоржем Женетом. Інтертекстуальність вказує на те, що жоден текст не існує ізольовано, але завжди має зв'язки з іншими текстами або культурними явищами.

Жорж Женет, французький лінгвіст і літературознавець, визначає поняття інтерконтекстуальності як відношення між текстами, в якому один текст (або текстовий фрагмент) впливає на інший текст, надаючи йому додатковий сенс чи значення [21]. Він розглядає інтерконтекстуальність як ключовий аспект вивчення мови і літератури. Науковець відзначає, що інтерконтекстуальність може виражатися у різних формах, включаючи цитати та алюзії (посилання на інші тексти або цитування частин текстів з інших джерел з метою підкреслення або розширення сенсу власного тексту); апропріація (використання елементів з інших текстів або культурних контекстів у власному тексті з метою створення нового значення або відтворення певного ефекту); парадигматичні відносини (відносини між словами або фразами, які базуються на виборі конкретних слів або виразів у взаємодії з іншими словами); контекстуальний вплив (вплив контексту на

сприйняття тексту та його значення, включаючи роль читача в інтерпретації тексту). За Жоржем Женетом, інтерконтекстуальність є необхідним аспектом розуміння текстів та мови взагалі, оскільки вона вказує на те, як тексти взаємодіють один з одним і як вони утворюють новий смисловий контекст у лінгвістичних та літературних дослідженнях [21].

Сучасні зарубіжні та українські лінгвісти вивчали поняття інтертекстуальності та його різні аспекти. Дослідження в цій області відбуваються як в контексті загальної лінгвістики, так і в рамках літературознавства та культурології.

Річард Філерман вивчав інтертекстуальність та постмодерністські аспекти літератури. Він розробив концепцію «палімпсесту» для опису шаруватості та взаємного впливу текстів у літературному контексті [48].

Українська лінгвістка та культуролог Ірина Завацька [22] досліджувала інтертекстуальність в українській літературі та медіа. Вона аналізувала взаємозв'язки між текстами та символами в культурному контексті України.

В свою чергу літературознавиця Ольга Горбань [14] досліджувала інтертекстуальність в сучасних українських текстах та вплив інтертексту на структуру та значення текстів.

На основі аналізу визначень відомих вчених та літературознавців нами було сформульовано власне означення поняття інтерконтекстуальності в художній літературі.

Інтертекстуальність в художній літературі – це концепт, який вказує на складний мереживний зв'язок між різними літературними текстами, які взаємодіють із іншими творами, авторами або літературними традиціями. Це взаємодія між текстами, яка може включати в себе цитування, алюзії, пародії, асоціації, схожість тем, символів чи структури.

Інтертекстуальність розглядається як специфічний спосіб обробки тексту автором, де тексти взаємодіють, спілкуються та надають один одному

додатковий сенс. Це може створювати глибше розуміння твору для читача, відкривати нові шари значень та розширювати контекст твору [28].

Інтертекстуальність в художній літературі може бути навіть більш складною, ніж просте посилення на інший твір. Вона відображає важливий аспект літературної творчості, який допомагає розкривати багатошаровий та багатогранний світ літератури.

Для ґрунтовного дослідження поняття інтертекстуальності в художніх текстах варто дослідити її ключові властивості [6].

Цитування та алюзії. Автор може включати цитати або алюзії до інших літературних творів у свій текст, надаючи читачеві можливість розуміти зв'язок між творами. Прикладом може бути роман «Улюблені книги Амелії» Джозефа Кунца, де головна героїня зустрічає цитати з різних класичних творів у незвичайних місцях.

Пародія. Автор може створити пародію на інший текст, переписуючи його в жартівливому або іронічному ключі. Наприклад, «Гордість і упередження і зомбі» Сета Гресма-Сміта це пародія на класичний роман Джейн Остін «Гордість і упередження».

Символи та мотиви. Певні символи або мотиви можуть бути взяті з інших творів та використовуватися для надання глибини або додаткового сенсу власному твору. Наприклад, зображення «вічного жовтого» у романі «Великий Гетсбі» Френсіса Скотта Фіцджеральда апелює до поеми Вільяма Блейка «Молитва за лісами».

Гіпертекстуальні посилання. В сучасних творах можуть вживатися гіпертекстуальні посилання, де читач може переходити з одного тексту до іншого за допомогою гіперпосилань або інтерактивних посилань, розширюючи світ твору. Це типово для інтерактивних електронних книг та онлайн-літератури [40].

Асоціації та контекстуальні зв'язки. Інтертекстуальність також може

бути виражена через асоціації та контекстуальні зв'язки, де певний образ або подія у тексті нагадує про інші твори чи події.

Ці властивості інтертекстуальності дозволяють авторам створювати багатопланові та багатогранні тексти, які взаємодіють із літературною спадщиною та додають новий рівень розуміння твору для читачів.

Інтертекстуальність в художній літературі можна також описати як спосіб, за допомогою якого автор використовує інші тексти, авторські вислови або літературні елементи, щоб збагатити свій власний твір, надати йому глибину та поширити обсяг сприйманого сенсу. Вона може включати в себе як прямі зв'язки між текстами, так і більш приховані або невиразні співвідношення. Важливо розрізняти міжтекстові посилання, які автор вказує безпосередньо, та ті, які можуть бути розкриті читачем під час аналізу [61]. Інтертекстуальність може призводити до створення нових значень та ідей шляхом поєднання різних текстів у новий контекст. Це дозволяє авторові виразити свої думки та ідеї більш багатогранно та ефективно. З її допомогою відображається культурний контекст та інтелектуальні посилання. Вона може включати в себе звернення до історичних подій, філософських концепцій, релігійних текстів та інших аспектів культури. Автор може використовувати інші тексти для створення нового авторського голосу та ідентичності [18]. Це може призвести до запитань про те, хто є справжнім автором тексту. Читачі та критики можуть інтерпретувати інтертекстуальні взаємодії на різні способи. Це може сприяти різноманітності тлумачень та розумінню тексту.

Інтертекстуальність в художніх творах може бути досягнута різними прийомами та методами (табл.1.1). Це створює багатоплановий і складний текст, який взаємодіє з іншими літературними або культурними текстами. Інтертекстуальні посилання можуть бути впроваджені автором для надання тексту глибини, збагачення смислу та створення багатопланового літературного досвіду.

Таблиця 1.1.

Прийоми застосування інтертекстуальності в художній літературі

Прийом	Характеристика	Приклад
Цитування	Автор може включити безпосередні цитати або фрази з інших літературних творів у свій текст. Це може створити зв'язок між двома творами і надати новий сенс.	У романі «Улюблені книги Амелії» Джозефа Кунца, героїня часто цитує класичні книги, що надає додаткового контексту її персонажу та створює інтертекстуальний шар у тексті
Алюзії	Це посилання на інші твори, які можуть бути менш очевидними, ніж цитати, але все ж вказують на інші тексти. Алюзії можуть включати символи, сюжети, ідеї або стилістику з інших творів.	Прикладом може бути відсилання до міфології у романі «Одіссея» Гомера, де головний герой долає подібні випробування, як і Одіссей у грецькому епосі.
Пародія	Автор може створювати пародії на інші твори, імітуючи їх стиль чи певні аспекти. Це може бути жартівливим або іронічним способом висловлювання шансу або критики.	Прикладом є роман «Сатаніва» Ісака Азімова, який пародіює класичну наукову фантастику.
Паралелізми	Автор може створити паралельні сюжетні лінії або персонажів, які відповідають сюжетам або персонажам з інших творів. Це дозволяє читачам виявляти схожість або контраст між різними текстами.	Наприклад, у романі «Шерлок Холмс» Артура Конан Дойла головний герой Шерлок Холмс часто має схожі риси з американським детективом Джеймсом Бондом.
Асоціації та символи	Автор може використовувати символи або образи, які асоціюються з іншими творами або літературними традиціями. Це може надати тексту додатковий сенс або підкреслити певну тему.	Наприклад, символ яблука може асоціюватися зі східною міфологією та біблійною історією, а також з роботами Вільяма Сомерсета Моугема, де яблуко виступає як символ забороненого плоду.

Такі прийоми дозволяють авторам створювати багатошарові, глибокі та багатозначні тексти, які запрошують читачів до активного вивчення літературної спадщини та інших текстів, які додають сенс і контекст до

їхнього твору.

Інтертекстуальність в художній літературі є важливим та складним поняттям, яке вказує на взаємозв'язок та взаємодію між різними літературними текстами. Вона включає в себе цитування, алюзії, пародії та інші форми взаємного впливу текстів. Інтертекстуальність розширює контекст та глибину літературних творів, допомагаючи авторам виразно висловлювати свої ідеї та читачам розуміти їх багатогранність. Це поняття також створює можливість для літературного діалогу, інтерпретації та творчого експерименту [34]. Інтертекстуальність є важливою складовою сучасної літературної теорії та дослідження, яка сприяє розширенню нашого розуміння літературного мистецтва.

1.2. Види інтертекстуальності в художній літературі

Зараз багато авторів активно використовують інтертекстуальність в своїх творах. Це стає ключовим стилістичним та творчим засобом, що допомагає розширювати межі літературного мистецтва. Дослідники літератури активно аналізують інтертекстуальні аспекти в художніх текстах, щоб розкрити їх значення та вплив на сприйняття творів. Це свідчить про важливість теми для академічного дослідження. У світі інтернету та масової культури інтертекстуальні посилання стають більш доступними та розповсюдженими, що робить їх ще більш актуальними для аналізу [29]. Сучасні художні тексти стають все більш складними та багатогранними завдяки інтертекстуальним відносинам. Це створює потребу в розумінні та аналізі цих зв'язків. Інтертекстуальність також актуальна в контексті взаємодії між літературою та іншими мистецтвами, такими як кіно, живопис, музика та відеоігри.

Інтертекстуальність існує в художніх текстах для того, щоб

збагачувати, розширювати та глибше розуміти літературні твори, а також для взаємодії з культурним та літературним спадком [57]. Автори можуть використовувати інтертекстуальність, щоб підсилити враження та емоційну силу тексту, звертаючись до вже відомих та важливих тем чи ідей. Інтертекстуальність дозволяє художньому тексту вступати в діалог з іншими літературними творами, що створює складний міжтекстуальний контекст. Посилання на відомі тексти чи культурні артефакти роблять текст більш доступним та розпізнаваним для читача, оскільки він відчуває спільний культурний фон. Також автори можуть використовувати інтертекстуальність для творчого переосмислення вже відомих тем чи сюжетів, надаючи їм новий вигляд та інтерпретацію [10].

Типізація інтертекстуальності може відбуватися за різними критеріями, оскільки ця концепція допускає різноманітні варіації та взаємодії між текстами. розглянемо декілька типів інтертекстуальності, які можна виділити за різними критеріями.

За характером взаємодії.

1. Цитатна інтертекстуальність. Прямі цитати або посилання на інші тексти.
2. Алюзивна інтертекстуальність. Поширення до інших текстів через алюзії, зв'язки або асоціації.
3. Пародійна інтертекстуальність. Створення гумористичного або іронічного контексту шляхом підражнення або пародіювання інших текстів.
4. Адаптаційна інтертекстуальність. Використання елементів з інших творів для створення нового контексту або образу.

За джерелами інтертекстуальності.

1. Літературна інтертекстуальність. Відсилання до класичних або відомих літературних текстів.
2. Культурна інтертекстуальність. Посилання на культурні аспекти, такі

як історію, мистецтво, філософію або релігію.

3. Масова культура інтертекстуальність. Зв'язки з елементами масової культури, такими як фільми, музика, комікси тощо.

4. Історична інтертекстуальність. Відсилання до історичних подій, постатей чи періодів.

За метою інтертекстуальності.

1. Підсилення ефекту. Використання інтертекстуальних зв'язків для підсилення враження чи виразності тексту.

2. Поглиблення смислу. Використання інтертекстуальності для розширення смислу та тлумачення теми чи символу.

3. Творчий діалог. Створення діалогу між авторами чи текстами для вираження нових ідей або поглядів.

4. Критика або іронія. Використання інтертекстуальності для критики або іронічного ставлення до інших текстів.

За кількістю шарів інтертекстуальності.

1. Одношарова інтертекстуальність. Одне або кілька прямих посилань на інші тексти.

2. Багатошарова інтертекстуальність. Використання багатьох різних текстів, алюзій та цитат для створення складного мереживного зв'язку.

За обсягом інтертекстуальності.

1. Локальна інтертекстуальність. Відсилання до конкретних елементів або фрагментів інших текстів.

2. Глобальна інтертекстуальність. Широкомасштабні зв'язки та алюзії, які пронизують усій текст або створюють основний тематичний каркас.

Ці типи інтертекстуальності можуть співіснувати та взаємодіяти в художньому тексті, роблячи його багатогранним і цікавим для аналізу та розуміння. Аналіз типів інтертекстуальності допомагає виявити, як автор використовує інші тексти для досягнення своїх літературних цілей та

створення унікального художнього досвіду.

Інтертекстуальність в художній літературі проявляється у різних формах та варіаціях. Охарактеризуємо ширше її види за характером та походженням (рис. 1.1).

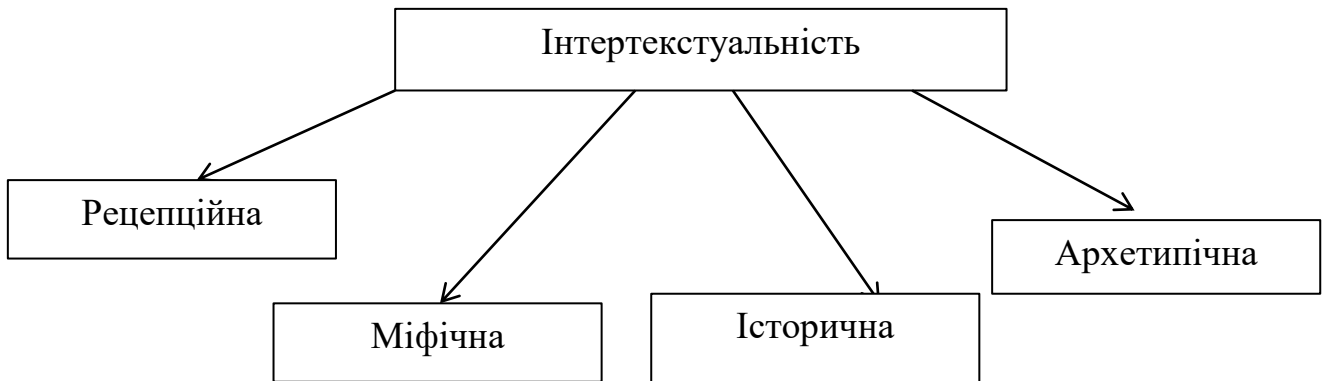

Рис. 1.1 Класифікація інтертекстуальності за характером та походженням

Рецепційна інтертекстуальність. Ця форма інтертекстуальності відноситься до відповіді на попередні твори. Автор може відзначити або переосмислити ідеї, які були виражені в інших творах, або відгукнутися на їх вплив на культуру.

Приклад: Роман «Шерлок Голмс» Артура Конан Дойла став класичним, і багато інших авторів створили свої версії цього персонажа, наприклад, роман «Моріарті» Ентоні Горовіца, де Голмс і Ватсон взяли участь у нових пригодах.

Міфічна інтертекстуальність. Цей вид інтертекстуальності включає посилення на міфологічні, легендарні чи релігійні тексти і образи. Автор може використовувати міфи для створення нових сюжетів та символів.

Приклад: У романі «Гаррі Поттер і філософський камінь» Джоан Роулінг зустрічаються різні міфологічні створіння, такі як мінотавр та цербер. Ці сутності взяті з грецької міфології та втілені в світ автора.

Історична інтертекстуальність. Ця форма відсилає до історичних подій, персонажів або періодів. Автор може розміщувати свій текст у конкретному

історичному контексті або використовувати історичні аспекти для розширення смислу свого твору.

Приклад: У романі «На Заході нічого нового» Еріха Марії Ремарка, опублікованому в 1928 році, описується життя німецьких солдатів на фронті під час Першої світової війни. Цей роман став класикою антивоєнної літератури і є історичною інтертекстуальністю, оскільки він ґрунтується на реальних подіях та враженнях автора, який сам був учасником війни. Роман надає читачам унікальну можливість відчувати життя на фронті та відобразити страшну реальність війни через літературний образ.

Архетипічна інтертекстуальність. Ця форма використовує архетипи, загальнолюдські образи та ідеї, які можна знайти в різних культурних творах. Вона надає тексту глибокий символічний сенс.

Приклад: У вірші «Благословіння» Віктора Гюго зустрічається образ білого голуба, який символізує мир та надію. Цей образ є архетипом, який можна знайти в різних культурах та літературних творах як символ миру та спокою.

Різні види інтертекстуальності відображають багатогранність і складність взаємодії між текстами та допомагають літературним творам створювати багатшаровий контекст та виразно передавати свої ідеї та значення.

Проаналізувавши роботи вчених нами визначено, що основні типи інтертекстуальності в лінгвістиці визначаються залежно від:

- посилань на інші тексти. Інтертекстуальність може виявлятися через безпосередні посилання на інші тексти, такі як цитати, алюзії або пародії. У таких випадках тексти містять конкретні елементи, які спрямовують читача на певний іншовидовий текст або автора;
- поетичну інтертекстуальність. Інтертекстуальність також може виявлятися у структурних або стилістичних особливостях мови, які натякають на інші тексти або поетичні традиції;
- інтертекстуальність у лексиці та фразеології. Деякі слова, вирази або

фразеологізми можуть бути інтертекстуальними, оскільки вони асоціюються з конкретними літературними або культурними контекстами;

- гіпертекстуальність. Це поняття вказує на багатшарову взаємодію між текстами, де один текст може посилатися на кілька інших, і таким чином створюється складна мережа текстових відносин;

Інтертекстуальність в лінгвістиці допомагає розуміти, як мова та тексти взаємодіють між собою, як вони сприймаються та інтерпретуються учасниками комунікації, і які впливи вони мають на формування значення та сприйняття текстів.

У художніх текстах інтертекстуальність відіграє важливу роль, додаючи багатогранність, глибину та нові шари смислу. Різні типи інтертекстуальності, такі як рецепційна, міфічна, історична та архетипічна, збагачують твори літератури, допомагаючи авторам висловлювати ідеї, а читачам розширювати розуміння літературних творів. Інтертекстуальність створює зв'язки між текстами, культурою та історією, сприяє взаємодії між літературними творами та розширює наше сприйняття літератури в цілому.

В інтертекстуальності художньої літератури існує різноманітність видів та прийомів, що дозволяють створювати зв'язки між різними літературними творами. Це включає в себе цитування, алюзії, пародії, пастіш, спільних персонажів, символи, теми та інші елементи [25]. Інтертекстуальність варіюється від явних посилань до прихованих асоціацій, розширюючи зміст та контекст художніх творів. Вивчення та розуміння цих різновидів інтертекстуальності допомагає літературним аналітикам, критикам та перекладачам краще розкривати глибину та значення текстів у літературному дискурсі.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ З ВИРАЖЕНОЮ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІСТЮ

2.1. Вплив інтертекстуальності на перекладацький процес в художніх творах

Вплив інтертекстуальності на перекладацький процес художніх творів є значущим і складним аспектом літературного перекладу. Інтертекстуальність, або внутрішній текстуальний зв'язок, передбачає наявність посилань, алюзій, цитат та інших текстуальних елементів, які відсилають до інших літературних або культурних текстів. Це може бути виражено через внесення інших авторів, цитат, символів, архетипів, антитекстів і багато інших елементів в текст [33].

Переклад інтертекстуальності – це важке завдання для перекладача, оскільки він повинен передати внутрішні та зовнішні посилання, алюзії та зв'язки з іншими літературними або культурними текстами з оригіналу на цільову мову.

Інтертекстуальність збагачує художній текст, роблячи його більш багатограним, глибшим та цікавішим для читача. Однак це також створює складності для перекладача, оскільки він повинен не лише передати смисловий зміст оригіналу, але й враховувати інтертекстуальні зв'язки. Інтертекстуальність може вимагати від перекладача.

1. Знання літературних та культурних контекстів. Перекладач повинен бути ознайомлений з літературою, мистецтвом та культурою як джерела, так і цільової мови, щоб розуміти всі посилання та алюзії.

Оригінал (англійською): «She had a smile that could rival the Mona Lisa».

Переклад на іншу мову: «У неї була посмішка, що може змагатися з Моно Лізою».

У цьому прикладі перекладач повинен був знати, що «Mona Lisa» - це

картинка Леонардо да Вінчі, щоб передати алюзію на вираз обличчя.

2. Креативність і критичне мислення. Перекладач повинен виявити креативність у виборі адекватних еквівалентів для інтертекстуальних елементів та мати здатність аналізувати текст на предмет його відношення до інших творів.

Оригінал (французькою): «Il avait une faim de loup».

Переклад на іншу мову: «Він був голодний, як вовк».

У цьому прикладі перекладач використав аналогічний образ «голодний, як вовк», щоб передати ідею голоду, але використовував іншу алюзію.

3. Відтворення стилістичних та емоційних аспектів. Перекладач повинен намагатися відтворити стиль, тон та емоційну силу інтертекстуальних елементів так, як вони мають у оригіналі.

Оригінал (іспанською): «El viento susurraba entre los árboles, como un amante secreto».

Переклад на іншу мову: «Вітер шепотів серед дерев, як таємний коханець».

Перекладач використовує аналогічні образи «шепотів серед дерев» та «таємний коханець», щоб передати стилістичну та емоційну сутність оригіналу.

4. Збереження зв'язків між текстами. Перекладач повинен намагатися зберегти взаємозв'язки та внутрішні співвідношення між інтертекстуальними елементами, які можуть бути важливими для сюжету чи смислу твору.

Оригінал (німецькою): «Der Held des Romans träumte von Don Quijote».

Переклад на іншу мову: «Герой роману мріяв про Дон Кіхота».

В цьому прикладі перекладач зберіг ім'я літературного персонажа «Дон Кіхот», щоб підтримати зв'язок з іншим літературним текстом.

5. Адаптацію до мови та культури читача. Перекладач повинен робити вибір, як адаптувати інтертекстуальні елементи до мови та культури читача так, щоб вони зберігали свою сутність і значення.

Отже, перекладачі мають враховувати інтертекстуальні елементи,

зберігаючи сутність та смисл оригіналу, але адаптуючи їх до нового мовного та культурного контексту. Розуміння інтертекстуальних зв'язків допомагає перекладачам передати багатогранність художнього тексту та зберегти його цінність для читачів на різних мовах.

Інтертекстуальність вимагає від перекладача не лише мовних навичок, але й глибокого розуміння тексту та його літературного та культурного контексту. Розуміння та правильна передача інтертекстуальних зв'язків робить переклад більш точним та вірним до оригіналу, допомагаючи зберегти багатогранність та глибину художнього тексту [50].

Інтертекстуальність має значний вплив на перекладацький процес художніх творів і може створювати різні виклики та завдання для перекладача.

Переклад алюзій та цитат.

У художніх текстах інтертекстуальні посилання часто містять цитати чи алюзії до інших творів, які можуть бути важливими для розуміння сюжету чи символіки. Перекладач повинен знати та розуміти ці посилання, а також знайти адекватний спосіб передати їхню сутність та значення на мову перекладу [17].

Збереження культурних та історичних асоціацій.

Інтертекстуальні посилання можуть включати в себе культурні та історичні аспекти, які не завжди легко адаптувати до іншої культурної та мовної області. Перекладач повинен шукати еквіваленти або способи передачі цих асоціацій на цільову мову.

Відтворення стилістичних особливостей.

Інтертекстуальність може включати в себе стилістичні різниці та особливості авторів чи текстів. Перекладач повинен вміло відтворити стиль та тон оригіналу, зокрема, якщо інтертекстуальні посилання мають велике значення для смислу тексту.

Переклад архетипів та символів.

Інтертекстуальність може включати в себе використання архетипів та

символів, які мають особливе значення для оригінального тексту. Перекладач повинен розуміти ці архетипи та знайти способи передати їхню сутність на іншу мову.

Збереження співвідношень між текстами.

Інтертекстуальність може створювати взаємозв'язки між різними текстами, і перекладач повинен намагатися зберегти ці співвідношення так, щоб читач на цільовій мові розумів зв'язок між ними.

Загалом, переклад інтертекстуальних аспектів художніх текстів вимагає від перекладача не лише знань мови, але й глибокого розуміння літературних та культурних контекстів. Він повинен бути вірним до оригіналу, одночасно забезпечуючи зрозумілість та відтворюючи важливість інтертекстуальних елементів для читача на цільовій мові [22].

Переклад художніх творів з інтертекстуальністю може викликати ряд труднощів через складність передачі зв'язків з іншими текстами та культурними контекстами.

1. Велика кількість посилань. Художні твори з інтертекстуальністю часто містять багато посилань на інші тексти, літературні твори або культурні явища. Перекладач повинен враховувати всі ці посилання та забезпечити їх передачу на цільову мову.

2. Культурний контекст. Інтертекстуальні зв'язки можуть бути глибоко вкоріненими у культурі джерела. Перекладач повинен враховувати цей культурний контекст і відтворювати його аналогічно на цільовій мові.

3. Стиль та тон. Важливо зберегти стиль та тон оригінального тексту, включаючи стилістичні особливості, які можуть впливати з інтертекстуальних елементів.

4. Словниковий вибір. Переклад інтертекстуальних слів або виразів може бути складним завданням, оскільки іншомовні вирази можуть мати особливий смисл, який важко передати на іншу мову.

5. Поетапність засвоєння. Інтертекстуальні зв'язки можуть засвоюватися читачем поетапно, протягом часу. Перекладач повинен

враховувати цей процес і робити переклад так, щоб читач на цільовій мові міг засвоїти зв'язки аналогічним чином.

6. Творчий аспект. Переклад інтертекстуальності може вимагати від перекладача творчого підходу та рішучості знайти відповідні аналоги на цільовій мові.

7. Ризик втрати смислу. Невірне тлумачення або передача інтертекстуальних елементів може призвести до втрати смислу або зміни інтерпретації тексту.

Розглянемо способи подолання труднощів перекладу інтертекстуальності з конкретними прикладами:

- Цитування та передача тексту.

Приклад: Оригінал (англійською): «It was the best of times, it was the worst of times».

Переклад на українську: «Були найкращі часи, були найгірші часи».

У цьому прикладі перекладач використав точну цитату з оригіналу, щоб передати інтертекстуальний зв'язок із літературною класикою Чарльза Діккенса.

- Метафраза.

Приклад: Оригінал (англійською): «He had the Midas touch».

Переклад на українську: «У нього був дар Мідаса».

У цьому прикладі перекладач використав аналогічний образ «дар Мідаса», щоб передати інтертекстуальний зв'язок із грецькою міфологією.

- Парапрасеміяльність.

Приклад: Оригінал (англійською): «His words were a Pandora's box of secrets».

Переклад на українську: «Його слова були скринею Пандори з секретами».

У цьому прикладі перекладач використав синоніми та аналогічні вирази для передачі інтертекстуального зв'язку.

- Адаптація до культурного контексту.

Приклад: Оригінал (англійською): «He was a modern-day Romeo».

Переклад на українську: «Він був сучасним Ромео».

У цьому прикладі перекладач адаптував інтертекстуальний образ Ромео до сучасного контексту.

- Додаткові пояснення.

Приклад: Оригінал (англійською): «She was a real-life Cinderella».

Переклад на українську: «Вона була справжньою Попелюшкою».

У цьому прикладі перекладач додав пояснення, яке допомагає читачам зрозуміти інтертекстуальний зв'язок.

Ці приклади демонструють різні способи подолання труднощів перекладу інтертекстуальності. Вибір конкретного підходу залежить від контексту та специфічних особливостей тексту.

Для подолання цих труднощів перекладач повинен бути обізнаним у відповідних культурних та літературних контекстах, мати глибокі знання мови і мають творчий підхід до перекладу [63]. Перекладачі також можуть консультуватися з іншими експертами або використовувати коментарі та пояснення для читачів, щоб допомогти їм краще розуміти інтертекстуальні зв'язки.

Інтертекстуальність в художніх текстах впливає на перекладацький процес і створює виклики, які вимагають від перекладачів креативності, знань літературних та культурних контекстів, а також здатності відтворити стиль, емоційну силу та зв'язки між текстами. Переклад інтертекстуальних елементів може бути складним завданням, але він допомагає зберегти багатогранність та глибину художнього тексту, роблячи його доступним для читачів на різних мовах та культурах [9]. Таким чином, розуміння та правильне врахування інтертекстуальних зв'язків є важливим аспектом художнього перекладу і сприяє збереженню цінності та глибини оригінального твору.

Крім того, інтертекстуальність розкриває перед читачами глибокі зв'язки літературних творів та вказує на те, що кожен текст існує у контексті

багатьох інших. Ця своєрідна «мережа» літературних посилань сприяє розширенню розуміння літературних текстів та відкриває нові шляхи інтерпретації.

Загалом, інтертекстуальність робить художні тексти більшими, ніж вони можуть здаватися на перший погляд. Вона поглиблює сприйняття тексту та розкриває нові шари смислу, що робить її важливим аспектом як для літературної творчості, так і для літературного перекладу.

Переклад інтертекстуальності вимагає творчого підходу та великої обізнаності в літературі та культурних звичаях обох мов. Важливо зберегти смисл та зв'язок між текстами, а також зробити переклад зрозумілим і прийнятним для цільової аудиторії.

2.2. Перекладацькі трансформації для інтерпретації інтертекстуальності в перекладацькій діяльності

Перекладацькі трансформації допомагають зберегти смисл та структуру оригінального тексту при його перекладі на іншу мову. Вони грають важливу роль у забезпеченні того, щоб переклад був логічним та зрозумілим для читача. Використання відповідних перекладацьких трансформацій дозволяє передати емоції та стилістичні особливості оригіналу. Це важливо для збереження тону та настрою тексту. У випадках інтертекстуальних зв'язків, які посилюють смисл та глибину тексту, доцільні перекладацькі трансформації допомагають зберегти ці зв'язки на цільовій мові [54]. Важливість доцільних перекладацьких трансформацій проявляється в тому, як вони адаптовані до культурного контексту цільової мови. Це забезпечує зрозумілість та прийняття тексту в іншій культурі. Доцільні трансформації дозволяють перекладачам бути виразними та відтворювати автентичність оригіналу, що робить переклад більш

привабливим та автентичним для читача. У випадках, коли оригінал містить громіздкі або неперекладні конструкції, доцільні перекладацькі трансформації можуть допомогти знайти ефективні та легко зрозумілі рішення. Пошук та використання доцільних перекладацьких трансформацій є необхідною частиною процесу перекладу. Вони допомагають перекладачам зберегти смисл, стиль та емоції оригінального тексту, забезпечуючи тим самим успішний та відповідний переклад [25].

Методика добору перекладацьких трансформацій для передачі інтертекстуальних елементів в перекладі художніх текстів включає кілька ключових етапів. Проаналізуємо їх.

1. Розуміння інтертекстуальних зв'язків.

Перекладач повинен глибоко розуміти інтертекстуальні елементи оригіналу, а також їхній контекст та значення. Це включає в себе знання літературних творів, культурних аспектів та історичних подій, які можуть бути згадані в оригіналі.

2. Аналіз цільового аудиторії.

Перекладач повинен враховувати, для кого він перекладає текст. Рівень знань, інтереси та культурний контекст читачів на цільовій мові можуть вплинути на вибір перекладацьких трансформацій.

3. Вибір стратегії перекладу.

Після ретельного аналізу інтертекстуальних елементів та цільової аудиторії перекладач обирає стратегію перекладу, яка найкраще відтворює сутність та значення інтертекстуальних елементів. Це може бути еквівалентність змісту, парамімітичність, метафраза, цитата або інша стратегія.

4. Адаптація до мови та культури.

Перекладач повинен враховувати особливості мови та культури цільової аудиторії. Деякі інтертекстуальні елементи можуть вимагати

адаптації, щоб вони були зрозумілі та ефективні на цільовій мові.

5. Збереження стилістичних особливостей.

Перекладач повинен намагатися зберегти стилістичні та емоційні аспекти інтертекстуальних елементів, які можуть бути важливими для оригіналу.

6. Перевірка зв'язку та цілісності.

Після виконання перекладу перекладач повинен перевірити, чи збережено зв'язки та цілісність між інтертекстуальними елементами та текстом в цілому.

7. Запити до автора або редактора.

У випадках, коли інтертекстуальність має особливу важливість для тексту, перекладач може консультиватися з автором або редактором, щоб забезпечити правильну передачу інтертекстуальних елементів.

Методика добору перекладацьких трансформацій є складним та творчим процесом, який вимагає глибокого розуміння як оригінального тексту, так і мови та культури цільової аудиторії. Правильно вибрані трансформації допомагають передати інтертекстуальну складність та глибину тексту, забезпечуючи, що читач на цільовій мові сприймає текст так само багатогранно та цікаво, як і читач оригіналу. Важливо також пам'ятати, що вибір перекладацьких трансформацій повинен завжди підтримувати головну мету перекладу – передати смисл та емоції оригінального тексту, зберігаючи його автентичність та стиль.

Добір оптимальних перекладацьких трансформацій для роботи з інтертекстуальністю вимагає аналізу початкового та вихідного тексту, виокремлення шляхів взаємодії елементів художнього твору (табл. 2.1). Вибір трансформацій залежить від конкретного контексту та завдань перекладу. Важливо враховувати, що вибір перекладацьких трансформацій повинен бути обґрунтованим і відповідати конкретним завданням перекладу та особливостям тексту. Кожен випадок інтертекстуальності може вимагати індивідуального підходу та трансформацій для досягнення оптимального результату.

**Співвідношення застосування перекладацьких трансформацій в
роботі з інтертекстуальністю художніх текстів**

Трансформація	Відсоток застосування в художніх творах	Характеристика	Причина застосування
Еквівалентність зміст	20%	Ця трансформація полягає в передачі смислу ідеї без прямого посилання на оригінал.	Вона поширена через свою простоту та здатність зберегти загальний зміст тексту.
Парапрасеміяльність	15%	При цій трансформації перекладач використовує синоніми або близькі за змістом вирази для передачі інтертекстуального зв'язку.	Вона дозволяє зберегти схожий виразовий спосіб, але з іншими словами.
Метафраза	15%	Перекладач створює аналогічний образ або метафору, яка має той самий ефект, що і інтертекстуальний елемент.	Ця трансформація дозволяє зберегти більш виразний аспект оригіналу.
Цитата	15%	У випадках, коли конкретна цитата має важливий смисл у тексті, перекладач може вставити точну цитату з оригіналу.	Це робить переклад більш точним та зберігає смисл оригіналу.
Адаптація до культурного контексту	10%	Іноді інтертекстуальні елементи повинні бути адаптовані до культурного контексту цільової мови, щоб бути зрозумілими для читачів.	Ця трансформація допомагає враховувати особливості культур та традицій.

Ці трансформації є поширеними через їхню ефективність у передачі інтертекстуальних зв'язків та смислу тексту. Вибір конкретної трансформації може залежати від контексту, стилю тексту та цільової аудиторії. У деяких випадках може бути використано комбінацію цих трансформацій для

досягнення найкращого результату.

Переклад інтертекстуальних елементів вимагає трансформацій та стратегій, які допомагають передати сутність та зв'язки між текстами.

Еквівалентність змісту.

Стратегія перекладу: У цьому випадку перекладач спрямовується на передачу змісту ідеї чи алюзії без прямого посилання на оригінал.

Приклад. Оригінал (англійською): «He was as strong as Hercules!»

Переклад на іншу мову: «Він був такий сильний, як Геракл».

Парапрасеміяльність.

Стратегія перекладу. Перекладач використовує синоніми або близькі за змістом вирази для передачі інтертекстуального зв'язку.

Приклад. Оригінал (французькою): «Elle avait une chevelure d'or digne de Rapunzel».

Переклад на іншу мову: «Вона мала золотисту чуб Рапунцель».

Метафраза.

Стратегія перекладу. Перекладач створює аналогічний образ або метафору, яка має той самий ефект, що і інтертекстуальний елемент.

Приклад. Оригінал (італійською): «Era una notte buia e tempestosa».

Переклад на іншу мову: «Була темна та бурхлива ніч».

Цитата.

Стратегія перекладу. Перекладач вставляє точну цитату з оригіналу, якщо вона має важливий смисл у контексті тексту.

Приклад. Оригінал (англійською): «It was like a storm in a teacup».

Переклад на іншу мову: «Це було, ніби буря в склянці води».

Використання схожих мотивів.

Стратегія перекладу: Перекладач використовує аналогічні мотиви чи образи для створення інтертекстуального зв'язку.

Приклад. Оригінал (іспанською): «Era tan travieso como Peter Pan».

Переклад на іншу мову: «Він був такий рухливий, як Пітер Пен».

Кожна з цих стратегій може бути використана в залежності від

конкретного контексту та завдань перекладу. Головна мета – передати сутність інтертекстуальності так, щоб читач на цільовій мові зберіг відчуття зв'язку з оригіналом та розумів смисл інтертекстуальних елементів.

Переклад інтерконтекстуальних елементів з англійської на українську мову може вимагати застосування різних перекладацьких трансформацій для збереження смислу та зв'язків між текстами. Виокремимо кілька прикладів таких трансформацій.

Переклад ім'я літературного персонажа.

Оригінал (англійською): «She was a modern-day Juliet».

Переклад на українську: «Вона була сучасною Юлією».

У цьому прикладі, ім'я «Juliet» асоціюється з літературним персонажем з трагедії Вільяма Шекспіра «Ромео і Джульєтта». Перекладач використав аналогічне ім'я «Юлія» на українській мові, щоб передати інтертекстуальний зв'язок.

Парапрасеміяльність.

Оригінал (англійською): «His words were a Pandora's box of secrets».

Переклад на українську: «Його слова були скринєю Пандори з секретами».

У цьому прикладі перекладач використав аналогічний образ «скриня Пандори з секретами» для передачі інтертекстуальної алюзії.

Адаптація до українського культурного контексту.

Оригінал (англійською): «He had the Midas touch».

Переклад на українську: «У нього був дар Мідаса».

У цьому прикладі перекладач використав аналогічний міфічний образ «дар Мідаса», який більш зрозумілий для української аудиторії.

Цитування.

Оригінал (англійською): «It was the best of times, it was the worst of times».

Переклад на українську: «Були найкращі часи, були найгірші часи».

У цьому прикладі перекладач використав точну цитату з літературного

твору Чарльза Діккенса «Дві місця».

Ці перекладацькі трансформації дозволяють зберегти інтертекстуальні зв'язки та смисл оригінальних текстів при їх перекладі на українську мову, адаптуючи їх до культурного та мовного контексту цільової аудиторії.

Переклад інтертекстуальних елементів може бути викликом для перекладача, оскільки важливо відтворити або адаптувати ці елементи з оригіналу таким чином, щоб вони були зрозумілими і мали відповідний зміст для цільового аудиторії.

Перекладач може адаптувати цитати та аллюзії до власної культурної та літературної спадщини. Наприклад, вміщення цитати з американського автора може бути замінено цитатою відомого українського письменника чи поета, щоб відтворити схожий контекст. Також перекладач може включити додаткові пояснення та коментарі, які роз'яснюють інтертекстуальні зв'язки у творі. Це допомагає читачам краще розуміти посилання та асоціації, які використовував автор [53]. Перекладач може змінювати структуру мовлення та способи виразу, щоб відтворити інтертекстуальний підтекст оригіналу. Наприклад, якщо в оригіналі використовується гра слів, перекладач може створити аналогічну гру слів в українському тексті. Важливо, щоб перекладач зберіг настрій та атмосферу оригіналу, які можуть бути пов'язані з інтертекстуальними зв'язками. Це допомагає передати емоційний зміст та атмосферу твору.

Перекладацькі трансформації для інтерпретації інтертекстуальності вимагають від перекладача творчості та великого розуміння як оригіналу, так і цільової культури. Важливо зберігати дух інтертекстуальних зв'язків, одночасно враховуючи особливості цільового аудиторії. Перекладач повинен ретельно вивчити як оригінальний текст, так і тексти в інших мовах або літературних контекстах, на які здійснюються посилання. Це допомагає зрозуміти інтертекстуальні зв'язки та їх значення.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ІНТЕРКОНТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ПЕРЕКЛАДІ ТВОРІВ РЕЯ БРЕДБЕРІ

3.1. Огляд творчості Рея Бредбері та особливості її стилістичного вживання

Рей Бредбері – американський письменник, відомий своєю багатогою творчістю в жанрі наукової фантастики та фентезі. Він народився 22 серпня 1920 року і помер 5 червня 2012 року. Його творчість відзначається багатством фантазії, ліричністю, поетичним стилем та глибоким філософським підтекстом [38]. Він народився в місті Уокіган, штат Іллінойс, і провів більшу частину свого життя в Лос-Анджелесі. Бредбері визнаний одним з найбільших майстрів наукової фантастики, проте його творчість виходить за рамки цього жанру. Він писав про майбутнє, технологічний прогрес, але також досліджував людські почуття, відносини та ідеї. У багатьох творах Бредбері розглядаються глибокі філософські питання. Він досліджував сутність людини, свободу, цензуру, віру та багато інших тем, надаючи своїм творам глибокий смисл.

Його творчість визнана однією з найяскравіших у жанрі наукової фантастики та фентезі. Він майстерно використовує образи та метафори, щоб створити витонченість в текстах. Він використовує багато метафор для передачі своїх ідей. Він нерідко використовує символіку та алегорії для створення глибоких образів. Автор відомий за використання аналогій та порівнянь, які допомагають читачам краще розуміти складні концепції та ідеї. Бредбері пише витончені діалоги, які розкривають характери персонажів та додають глибини їхнім взаєминам [19]. Його текст відрізняється великою візуальністю. Він створює яскраві картини та образи, які легко уявляти під час читання. Бредбері дарує своїм текстам глибокий емоційний зміст. Читачі відчувають сильні почуття та співпереживають з персонажами. В творах

Бредбері часто звучать філософські роздуми та рефлексії, які спонукають читачів до мислення.

Основними творами Рея Бредбері є «451 градус за Фаренгейтом» (Fahrenheit 451), «Марсіанин» (The Martian Chronicles), «Вища кількість» (The Illustrated Man), «Дитя туману» (Something Wicked This Way Comes) та багато інших. Його творчість залишає слід у сучасній літературі, завдяки виразному стилю та глибокому змісту його робіт.

Стиль Рея Бредбері відзначається ліричністю, метафоричним мисленням, використанням аналогій та порівнянь, а також візуальністю у письмі. Його твори висловлюють глибокі філософські та соціальні думки, а також відзначаються емоційною насиченістю. Творчість Бредбері залишає слід у сучасній літературі та залишає читачів з численними роздумами про світ, суспільство та людську природу. Проаналізуємо особливості інтертекстуальності його найвідоміших творів.

«451 градус за Фаренгейтом» (Fahrenheit 451).

Ця книга розглядає тему цензури та важливості свободи слова в суспільстві. У майбутньому, де книги заборонені і спалюються, пожежник Монтаг починає сумніватися у системі та розпочинає захоплюючу подорож в пошуках істини. Рей Бредбері використовує цю алегорію, щоб підкреслити важливість свободи вираження думок та небайдужості до культурних цінностей.

«Марсіанин» (The Martian Chronicles).

Ця збірка оповідань розповідає історію людської колонізації Марсу та відображає теми самотності, ізоляції та бажання знайти новий дім. Бредбері використовує Марс як символ для вивчення людської природи та прагнення до відкриття та дослідження невідомого.

«Вища кількість» (The Illustrated Man):

Ця збірка оповідань містить різноманітні історії, що досліджують теми фантастики, таємниці та моралі. Кожне оповідання насичене внутрішніми конфліктами та психологічною напругою, що робить їх вкрай цікавими для

читачів.

«Дитя туману» (Something Wicked This Way Comes).

Цей роман фентезі розповідає історію двох хлопців, які стикаються з зловтіхним цирком, що прийшов у їхнє місто. Він висловлює теми добра та зла, заздрості та прийняття. Бредбері вміло використовує фентезійні елементи для розкриття людських страхів та бажань.

«Марсіанські хронічки» (The Martian Chronicles):

Ця книга розповідає про переселення людей на Марс та їхню взаємодію з марсіанами. Вона досліджує теми ізоляції, суспільства та змін у часі. Бредбері використовує Марс як метафору для зображення земного суспільства та підкреслює важливість збереження культурних цінностей.

«Завод див» (Dandelion Wine).

Цей роман є літературною рефлексією автора про дитинство та радість життя. Він розповідає історію дітей, які відкривають світ навколо себе влітку. Рей Бредбері використовує своє дитинство як джерело ностальгії та виразно передає емоції та диво світу.

Творчість Рея Бредбері відрізняється глибокими філософськими роздумами, ліричністю та візуальністю. Його твори залишаються важливими та актуальними для сучасних читачів, а його стиль залишає глибокий слід у світі літератури [62].

Рей Бредбері має виразний стиль, який відрізняє його творчість від інших письменників.

Стилістичне вживання – це спосіб, яким автор використовує мову для досягнення певних цілей та враження на читача [11]. Це охоплює вибір слів, речень, образів, метафор, порівнянь та інших літературних засобів для створення конкретного стилю, атмосфери та враження в тексті.

Аналізуючи стилістичне вживання творів Рея Бредбері, можна відзначити, що він використовує низку особливих прийомів та елементів для досягнення свого характерного стилю.

1. Ліричність та поетичність. Бредбері відзначається використанням

мови, що має ліричний та поетичний характер. Його речення часто наповнені метафорами, образами та звуковими ефектами, які надають текстам поетичний вираз.

Приклад: «The sunsets he'd seen in Mexico, the great toadstool sunsets, redgold with the skyfires of a thousand summer thunderstorms» («Dandelion Wine»).

В цьому прикладі «redgold» та «skyfires» - це приклади поетичних слів та фраз, які створюють живописну картину.

2. Метафоричне мислення. Рей Бредбері майстерно використовує метафори для порівняння різних речей та ідей. Він впроваджує несподівані аналогії, що роблять тексти більш яскравими та глибшими.

Приклад: «The world's like a flower, Steven, and I'm the scent of it» («Something Wicked This Way Comes»).

В цьому реченні «the world's like a flower» - метафора, яка порівнює світ з квіткою та надає йому ніжності та краси.

3. Аналогії та порівняння. Письменник часто впроваджує аналогії та порівняння, що роблять його тексти цікавими та незвичними. Він використовує схожості між різними речами для виразу ідей та образів.

Приклад: «His voice was a tangled string of carnival balloons» («Dandelion Wine»).

У цьому реченні використовується аналогія, яка порівнює голос із заплутаним намистом циркових повітряних кульок.

4. Візуальність. Автор має здатність створювати живописні образи та картини в уяві читача. Його мова допомагає передати візуальність подій, місць та персонажів.

Приклад: «The world of the night was so magical, it stayed with me all my life» («Something Wicked This Way Comes»).

В даному реченні автор створює образ нічного світу, який залишається в пам'яті на все життя.

5. Емоційна насиченість. Р. Бредбері вміло передає емоції та почуття

персонажів та читачів. Він використовує яскраві діалоги, внутрішні роздуми та описи, щоб викликати емоційну реакцію.

Приклад: «His soul swooned slowly as he heard the snow falling faintly through the universe and faintly falling, like the descent of their last end, upon all the living and the dead». («The Dead Man»).

У цьому реченні використовуються метафори та поетична мова для передачі глибоких почуттів. Відчуття світу, що вмирає, передаються через словесні образи.

6. Філософські роздуми. В творах Рея Бредбері часто містяться філософські роздуми про суть людської існування, природу суспільства та культурні цінності. Він виражає свої думки та погляди через діалоги та роздуми персонажів.

Приклад: «Stuff your eyes with wonder, live as if you'd drop dead in ten seconds. See the world. It's more fantastic than any dream made or paid for in factories» («Fahrenheit 451»).

У цьому реченні автор закликає до дивування світом та виявлення цінності життя.

Рей Бредбері – це видатний американський письменник, який створив низку захоплюючих творів в жанрі наукової фантастики та фентезі. Його творчість відрізняється глибокими філософськими роздумами, поетичним стилем та здатністю створювати виразні образи. Бредбері використовує стилістичні засоби, такі як метафори, порівняння, аналогії та символи, щоб донести свої ідеї та теми до читачів [45]. Він також відзначається емоційною насиченістю та здатністю створювати тексти, які вражають своєю глибиною та візуальністю. Творчість Рея Бредбері залишається актуальною і важливою, а його стиль визнаний унікальним у світі літератури.

Стиль Рея Бредбері відзначається непересічною здатністю створювати мовні образи, які вражають своєю виразністю та глибиною. Його творчість сповнена ліричності, філософських роздумів та візуальності, що робить його книги надзвичайно цікавими для читачів, які шукають якісну та виразну

літературу.

Творчість Рея Бредбері сильно вплинула на поп-культуру. Його твори перетворилися на фільми, телесеріали, театральні постановки та комп'ютерні ігри. Він став легендою жанру і відомим всесвітньо [4]. Твори Бредбері відзначаються загальнолюдськими темами, що зацікавлюють читачів будь-якого віку та культурного контексту. Його роботи стають актуальними і зацікавлюють нові покоління читачів.

3.2. Виявлення інтертекстуальних зв'язків у творах Рея Бредбері

Інтертекстуальність в творах Рея Бредбері є важливим і цікавим аспектом його літературної творчості. Бредбері відомий як майстер інтеграції літературних, культурних та історичних посилань у свої тексти, створюючи таким чином багатопланові та глибокі твори.

Інтертекстуальність – це поняття, яке означає взаємозв'язок між текстами, де один текст посиляється або взаємодіє з іншими творами літератури, культури чи історії [6]. Це може включати в себе цитати, аллюзії, посилання на інші твори, а також використання спільних символів, образів та тем. В творах Рея Бредбері інтертекстуальність розкривається через образи, символи, цитати та аллюзії до літературних класиків, культурних артефактів та історичних подій. Ця інтертекстуальність додає його творам глибину та багатоплановість, надаючи читачам можливість розглядати твори в різних контекстах та відкривати нові аспекти сюжетів і тем.

Інтертекстуальність грає значущу роль у творах Рея Бредбері, додаючи глибину та багатогранність його літературному світові. Виявлення інтертекстуальності у творах Рея Бредбері може бути цікавим завданням для літературного аналізу. Інтертекстуальні зв'язки можуть бути різними. Розкриємо способи виявлення цього явища саме в творчості відомого фантаста-письменника:

- цитати та посилання. Автор може включати в текст своїх творів безпосередні цитати або посилання на інші літературні або культурні роботи. Це може бути діалог, ремарка або опис, що нагадує конкретний фрагмент з іншого твору;

- аллюзії. Бредбері може використовувати аллюзії – приховані посилання на інші літературні або культурні твори. Це може бути використання імені персонажа, образу чи ситуації з іншого твору, які він перетворює в своєму власному контексті;

- тематичні паралелі. Виявлення інтертекстуальності також може відбуватися через аналіз тем та мотивів у творах Рея Бредбері. Інтертекстуальні зв'язки можуть виявлятися у спільних темах, які він обирає, або у мотивах, що повторюються в його творах і які вже були розглянуті іншими авторами;

- символіка та образи. Деякі символи та образи можуть бути спільними для кількох творів. Виявлення однакових чи подібних символів у різних творах може свідчити про інтертекстуальні зв'язки;

- відомі літературні або історичні постаті. Реєстрація появи відомих літературних чи історичних постатей у творах Бредбері також може бути індикатором інтертекстуальності.

Для точного виявлення інтертекстуальних зв'язків в творах Рея Бредбері може знадобитися глибокий аналіз тексту та розуміння літературної та культурної спадщини, якою автор інспірувався.

Інтертекстуальність у творах Рея Бредбері виявляється як результат його глибокого знання літератури та культурної спадщини, а також як творчий спосіб виразу та спосіб вплинути на читачів. Проаналізуємо причини формування інтертекстуальності в творчості автора [26]. Бредбері був пильним читачем та цінував літературну класику та сучасну літературу. Він включав цитати та посилання на інші літературні твори, оскільки це дозволяло йому спілкуватися з іншими авторами та літературними традиціями.

Причини формування інтертекстуальності в творчості Рея Бредбері

Причина	Характеристика	Приклад в творах
Літературний контекст	Бредбері був глибоко знайомий з класичною та сучасною літературою, і ця знайомість вплинула на його творчість. Він часто включав цитати, аллюзії та посилання на інші літературні твори, втілюючи їхні ідеї та образи в своїх текстах.	У творі «2451 градус за Фаренгейтом» Бредбері включає цитати з літературних класиків, таких як Вільям Шекспір та Джон Стейнбек, для створення підтексту та підкреслення ідей персонажів.
Культурна спадщина	Бредбері був захоплений культурою і історією, і це відображалось в його творчості. Він часто включав елементи культурної спадщини, такі як міфи, легенди та історичні події, в своїх творах, створюючи багатопланові образи та сюжети.	У «Марсіанських хроніках» автор використовує міфологію та культурні образи, щоб створити атмосферу на Марсі, де реальність переплітається з міфами та легендами.
Діалог з іншими авторами	Бредбері вела діалог з іншими великими авторами та їхніми творами. Він використовував інтертекстуальність для висловлення своїх власних думок та ідей шляхом відповіді на або переосмислення інших літературних робіт.	У «Марсіанських хроніках» є розділ, який має назву «У пам'ять Р. Бредбері», який може бути розглянутий як пошана Рейу Бредбері та його впливу на жанр наукової фантастики.
Творчий спосіб вираження думки	Для Бредбері інтертекстуальність була способом виразу свого художнього бачення та створення нових шарів значень у своїх творах. Він використовував інтертекстуальність для збагачення своїх текстів та надання їм глибини.	У «Дендельйон вайн» Бредбері використовує символіку вайн для виразу теми дитинства та невинності, що перетинається з іншими темами у творі.
Свідома маніпуляція читачем	Бредбері відомий своєю здатністю маніпулювати читачами, і інтертекстуальність була одним із інструментів для створення сильних емоційних реакцій у своєму аудиторії. Він може використовувати інтертекстуальні зв'язки для створення специфічних асоціацій та настроїв.	У «451 градус за Фаренгейтом» використовується образ вогню як символ масового спалення книг та пригнічення інтелекту. Це маніпулює почуттями читачів і надає тексту емоційну силу.

Ці приклади відображають різні аспекти інтертекстуальності у творах Рея Бредбері і показують, як він використовує це явище для створення багатошарових та глибоких текстів.

Виявлення інтертекстуальних зв'язків у творах Рея Бредбері є цікавим завданням, оскільки він часто використовує цей літературний прийом для збагачення своїх текстів та вираження певних ідей. Інтертекстуальність в творчості Рея Бредбері проявляється через використання різних літературних, культурних і історичних посилань, які він інтегрує у свої тексти. Давайте розглянемо це на прикладах та пояснимо, як ці посилання формуються і використовуються в англійській мові.

1. Посилання на класичну літературу. Бредбері часто включає в свої твори посилання на класичні літературні твори. Наприклад, в «451 градус за Фаренгейтом» він використовує інтертекстуальні посилання на твори Райта Бредбері, Шекспіра та інших класичних авторів. Бредбері часто включає цитати з класичних та сучасних літературних творів. У «451 градус за Фаренгейтом» він використовує цитати з різних книг, щоб підкреслити важливість літератури в суспільстві. Ці цитати можуть бути утворені англійськими словами, але вони мають чітку специфіку та зв'язок з певними літературними джерелами.

2. Адаптація міфів та казок. Бредбері інкорпорує елементи міфології та казок у свої твори. Наприклад, в «Something Wicked This Way Comes» можна помітити міфологічні асоціації та сюжетні елементи, які нагадують казки.

3. Посилання на історію і культуру. Автор використовує інтертекстуальні посилання на історичні події та культурні явища для створення контексту своїх творів. Наприклад, «Fahrenheit 451» містить посилання на культурні зміни та цензуру.

4. Пародія та алюзії. Бредбері іноді використовує інтертекстуальність для створення пародій на інші твори або авторів. Він може включити алюзії до відомих творів та авторів, але перетворити їх на свій специфічний контекст.

5. Інші авторські твори. Власні твори Бредбері також можуть бути об'єктом інтертекстуальних зв'язків. Він може посилається на свої ж попередні роботи та створювати цікаві паралелі між ними. Бредбері створює аллюзії до інших авторів та їхніх творів, натякаючи на схожі сюжети або ідеї. Наприклад, в «Марсіанських хроніках» він може створити сцену, яка нагадує про одну з історій Едгара Аллана По, щоб викликати асоціації з цим великим американським письменником.

6. Використання образів та символів. Бредбері створює образи та символи, які можуть бути знайомі з інших літературних або культурних контекстів. Наприклад, образи вогню, дзеркал і диму в його творі «451 градус за Фаренгейтом» викликають асоціації з іншими творами, де ці образи мають особливий символічний зміст.

7. Асоціації та ремінісценції. У своїх творах, Бредбері може створювати асоціації та ремінісценції до інших текстів або ідей. Наприклад, у «Марсіанських хроніках» можна помітити асоціації з творами Герберта Веллса «Війна світів» та Г'юго Герта «Таємний острів», що створює особливий настрій та атмосферу.

8. Мовні ігри та творчі прийоми. Бредбері використовує мовні ігри та творчі прийоми для створення інтертекстуальних зв'язків. Він може наміряно грати словами, створювати алегорії або використовувати анаграми, щоб натякнути на певні літературні або культурні поняття.

Ці інтертекстуальні елементи в творчості Рея Бредбері роблять його твори багатими, структурно складними та цікавими для читачів, оскільки вони надають можливість розглядати твори в різних контекстах та інтерпретаціях. Використання англійської мови для створення цих інтертекстуальних зв'язків робить твори Бредбері ще більш захоплюючими для читачів, які мають глибокі знання літератури та культури.

Для виявлення інтертекстуальних зв'язків у творах Рея Бредбері, читачеві потрібно бути уважним та знати літературну спадщину, а також мати здатність відзначати схожість між текстами та їх ідейними аспектами

[26]. Такі зв'язки можуть розкривати глибокий смисл та виразність творів автора.

Бредбері часто включає посилання на класичні твори літератури в своїх книгах. Наприклад, у «451 градус за Фаренгейтом», він посилається на твори Рейнольда Бредбері, Ернеста Гемінгуея та інших письменників, що робить його роман більш насиченим та глибоким. Також автор використовує інтертекстуальність для створення алегорій та аллюзій, які додають творам новий рівень значень. Наприклад, «Чи це центавр або кінь?» у «Something Wicked This Way Comes» може бути розглянутий як алегорія до античної міфології.

Рей Бредбері, також був поетом, використовує поезію та поетичні образи у своїх прозових творах. Він іноді включає поетичні цитати та елементи власної поезії, що робить його текст більш виразним та ліричним. Він регулярно перетинає кордони між різними епохами та культурними контекстами, створюючи діалог між різними часовими періодами [39]. Це дозволяє йому висловлювати свої ідеї та роздуми про сучасний світ через призму минулих подій та творів.

Інтертекстуальність додає глибину, багатозначність та виразність творам Рея Бредбері. Вона допомагає читачам краще розуміти його ідеї та теми, а також робить його літературний світ більш насиченим та цікавим для аудиторії [65].

У творах Рея Бредбері інтертекстуальність виявляється як важливий та багатогранний аспект його творчості. Використання інтертекстуальних зв'язків у його творах робить їх більш насиченими та цікавими для читачів. Бредбері відповідає на літературні та культурні традиції, використовуючи аллюзії, цитати та символи для створення діалогу з іншими авторами та текстами. Інтертекстуальні зв'язки розширюють спектр сприйняття творів Бредбері, дозволяючи читачам розглядати їх з різних точок зору та інтерпретувати більше аспектів. Використання англійської мови для створення інтертекстуальних зв'язків дозволяє Бредбері грати словами,

створювати мовні ігри та використовувати творчі стилістичні прийоми. Інтертекстуальність допомагає виявити вплив інших авторів на творчість Бредбері, а також показати, як він відповідає на їхні ідеї та творчість [37].

В цілому, інтертекстуальність в творах Рея Бредбері відображається як складний та різнобічний феномен, який додає глибину і інтригу до його літературної спадщини. Це свідчить про його високий рівень майстерності та творчої складності, яка робить його твори захоплюючими для читачів та дослідників літератури.

3.3. Аналіз практичних перекладацьких рішень щодо відтворення інтертекстуальних елементів творів Рея Бредбері українською мовою

Інтертекстуальні елементи є важливою частиною стилістики творів Рея Бредбері. Вони відображають його унікальний стиль та культурний контекст. Відтворення цих елементів допомагає зберегти автентичність та стиль оригіналу. Відтворення інтертекстуальних елементів творів Рея Бредбері українською мовою є важливим завданням для перекладачів, оскільки ці елементи мають значущу роль у структурі та смислі творів [23]. Відтворення інтертекстуальності не лише зберігає стиль та сутність оригіналу, але також робить твори доступними та зрозумілими для української аудиторії. Інтертекстуальні зв'язки створюють посилання та асоціації з іншими творами, авторами чи культурними явищами. Ці зв'язки можуть мати значення для розуміння сюжету та символіки. Відтворення інтертекстуальних елементів допомагає читачам розуміти глибший зміст твору. Твори Рея Бредбері включають інтелектуальний діалог з іншими авторами та літературними традиціями. Відтворення інтертекстуальних елементів дозволяє продовжувати цей діалог українською мовою та розширювати літературну культуру.

Деякі інтертекстуальні зв'язки можуть мати емоційний заряд, який важливо передати українським читачам [9]. Наприклад, асоціації з

дитинством чи історією можуть викликати певні емоції у читача. Інтертекстуальні елементи можуть мати велику мистецьку цінність та сприяти розумінню глибшого змісту твору. Відтворення цих елементів сприяє збереженню мистецької цінності твору при перекладі.

Аналіз практичних перекладацьких рішень щодо відтворення інтертекстуальних елементів творів Рея Бредбері українською мовою є важливим завданням для перекладачів, оскільки інтертекстуальність становить значущу частину його стильового вживання [76]. Важливо розглянути кілька практичних рішень, які перекладачі можуть приймати для відтворення цих елементів українською мовою.

Переклад цитат та алюзій.

Якщо в оригіналі присутні цитати з інших творів або алюзії до літературних чи культурних постатей, перекладач може вибрати аналогічні цитати чи алюзії в українському тексті. Важливо, щоб ці аналоги відображали дух та зміст оригіналу і були зрозумілими для українських читачів. Перекладач може адаптувати цитати та алюзії до власної культурної та літературної спадщини [7]. Наприклад, вміщення цитати з американського автора може бути замінено цитатою відомого українського письменника чи поета, щоб відтворити схожий контекст.

Оригінал (англійською): «The whole world was his, but here in the tavern, the firelit tavern, with the vast whiteness of snow all about and a snug retreat to be had on the half-buried bench, this was his!»

Переклад (українською): «Весь світ належав йому, але тут, в таверні, вогняний світ таверни з величезним білим снігом навколо та затишком на половину захованій лавці, це було його!»

У цьому прикладі, перекладач адаптує англійську цитату до української культурної обстановки, зберігаючи сенс та асоціації.

Оригінал (англійською): «His smile was like the Cheshire Cat's, full of mystery and mischief».

Переклад (українською): «Його посмішка була, як у Кота Чеширського,

повна таємниці та витівливості».

Перекладач може додати пояснення щодо походження образу «Кота Чеширського», щоб зрозумілим для українських читачів.

Структурованість мовлення.

Бредбері часто використовує специфічну структуру мовлення та повідомлення для створення інтертекстуальних зв'язків. Перекладач може зберігати цю структурованість або використовувати подібні мовні засоби для досягнення схожого ефекту в українському перекладі. Доцільно змінювати структуру мовлення та способи виразу, щоб відтворити інтертекстуальний підтекст оригіналу. Наприклад, якщо в оригіналі використовується гра слів, перекладач може створити аналогічну гру слів в українському тексті.

Оригінал (англійською): «It was the best of times, it was the worst of times...»

Переклад (українською): «Це був найкращий час, це був найгірший час...»

Перекладач зберігає антитезу, використовуючи подібну структуру мовлення.

Специфічні вирази та ідіоми.

Оригінальні тексти Бредбері можуть містити специфічні вирази та ідіоми, які мають важливе значення для створення інтертекстуальних зв'язків. Перекладачі повинні вибирати аналогічні вирази та ідіоми в українському тексті, які відтворюють аналогічні концепції чи мають відомі асоціації [61].

Оригінал (англійською): «He was walking on air after receiving the award».

Переклад (українською): «Він ходив на хмарках після отримання нагороди».

У цьому прикладі, фраза «walking on air» є ідіомою, що означає відчуття щастя та радості. Важливо відтворити цю ідіому в перекладі, оскільки інша формулювання може не передати той самий емоційний зміст.

Символи та образи.

Інтертекстуальність включає в себе використання спільних символів та образів, які можуть бути відомі з інших літературних чи культурних контекстів. Перекладач повинен відтворити ці символи та образи в українському тексті з урахуванням їхнього значення та асоціацій. Перекладач може використовувати аналогічні символи та образи з української культури для передачі інтертекстуального змісту. Наприклад, якщо оригінал містить символ знаку «долара», перекладач може використовувати символ української гривні.

Оригінал (англійською): «The clock struck thirteen».

Переклад (українською): «Годинник вдарив тринадцять».

У цьому прикладі, перекладач передає інтертекстуальний образ «годинника, що вдарив тринадцять» без зміни символіки.

Підтекст та атмосфера.

Важливо враховувати підтекст та атмосферу оригіналу, які можуть бути пов'язані з інтертекстуальними зв'язками. Перекладач повинен створити аналогічну атмосферу в українському тексті, щоб передати той самий настрій та емоції [33]. Важливо, щоб перекладач зберіг настрій та атмосферу оригіналу, які можуть бути пов'язані з інтертекстуальними зв'язками. Це допомагає передати емоційний зміст та атмосферу твору.

Оригінал (англійською): «The night was dark and stormy, with thunder rumbling in the distance».

Переклад (українською): «Ніч була темною та буревійною, з грозою, що долавала вдалині».

Перекладач передає настрій буревійної ночі, адаптуючи опис до українського контексту.

Аналіз практичних перекладацьких рішень щодо відтворення інтертекстуальних елементів в творах Рея Бредбері в українському перекладі

важливий для збереження духу та стилістичної складності його творчості. Перекладачі повинні бути креативними та вмілими відтворювати ці інтертекстуальні зв'язки, щоб зробити твори доступними та зрозумілими для українських читачів.

Перекладацькі трансформації для інтерпретації інтертекстуальності вимагають від перекладача творчості та великого розуміння як оригіналу, так і цільової культури. Важливо зберігати дух інтертекстуальних зв'язків, одночасно враховуючи особливості цільового аудиторії [41].

Для відтворення інтертекстуальних елементів творів Рея Бредбері українською мовою, перекладач може використовувати різні перекладацькі трансформації. Розглянемо найбільш доцільні перекладацькі трансформації для роботи інтертекстуальністю у творах Р. Бредбері (табл. 3.2).

Таблиця 3.2.

Перекладацькі трансформації для роботи з інтертекстуальністю в творах Рея Бредбері

Перекладацька трансформація	Оригінал	Переклад	Перекладацький коментар
1	2	3	4
Збереження інтертекстуальних зв'язків	The protagonist felt like a modern-day Ishmael, adrift in a sea of technology.	Головний герой відчував себе сучасним Ісмаїлом, блукаючим у морі технологій	В цьому прикладі, перекладач відтворив аллюзію до «Ісмаїла» з «Мобі Дік» Германа Мелвілла, що розкриває інтертекстуальний зв'язок.
Використання аналогів існуючих в українській культурі	The character had a Don Quixote-like obsession with chasing windmills.	Персонаж мав схожий на Дон Кіхота ажіотаж у полюванні на вітряки.	В даному прикладі, перекладач використав відому українську літературну постать, Дон Кіхота, для передачі аналогії, яка була асоційована з оригіналом.

1	2	3	4
Локалізація інтертексту	The reference to Edgar Allan Poe's 'The Tell-Tale Heart' added a layer of suspense to the story.	Посилання на 'Серце, що не втерпіло' Едгара Аллана По надало оповіді додатковий шар напруги.	У цьому прикладі, перекладач локалізував інтертекст, замість того, щоб прямо звертатися до англійської літератури, і це зберегло інтертекстуальний зв'язок для українського читача.
Введення пояснень та анотацій	The character's actions were reminiscent of Oedipus, unknowingly fulfilling a prophecy.	Дії персонажа нагадували Оєдіпа, який навіть не знав про передбачення, що здійснюється.	Перекладач може додати пояснення чи анотації для пояснення інтертекстуальних зв'язків, якщо це необхідно. В цьому випадку, перекладач може додати пояснення, хто такий Оєдіп та що означає «фільм-пророцтва».

Ці перекладацькі трансформації дозволяють відтворити інтертекстуальні елементи в українському перекладі та зробити їх доступними для читачів, які можуть не бути обізнані з англійською літературою або культурою.

Переклад інтертекстуальних елементів може бути викликом для перекладача, оскільки важливо відтворити або адаптувати ці елементи з оригіналу таким чином, щоб вони були зрозумілими і мали відповідний зміст для цільової аудиторії. Для інтерпретації інтертекстуальності в перекладі творів Рея Бредбері, перекладачі можуть використовувати різні трансформації. Нами було проаналізовано відсоткове співвідношення різних типів трансформацій для перекладу інтертекстуальності (рис. 3.1).

Рис. 3.1 Типи трансформацій в перекладі творів Рея Бредбері

Аналіз показав, що переклад інтертекстуальних посилань становить 30% (вставки оригінального тексту, видалення посилань, заміна посилань на аналогічні власні аналоги); адаптація інтертекстуальних елементів – 25% (зміна референцій для адаптації до культурного контексту, зміна імен персонажів чи назв предметів, пояснення посилань для читача); переклад інтертекстуальної ґратки – 20% (збереження структури ґратки та зміна змісту, адаптація ґратки до нового контексту, додавання нових ґраток, які близькі до оригіналу); реінтерпретація інтертекстуальних зв'язків – 15% (зміна семантики посилань, зміна характеру взаємодії між текстами, зміна жанрового контексту); переклад метатексту інтертекстуальності – 10% (збереження метатексту або його адаптація до нового контексту, виділення метатексту для читача).

Відтворення інтертекстуальних елементів творів Рея Бредбері українською мовою може бути розділене на кілька етапів. Ось етапи з прикладами:

Переклад текстів Рея Бредбері з інтертекстуальністю з англійської на українську мову є складним завданням, яке вимагає докладного підходу та ретельного аналізу. Нижче наведено етапи перекладу таких текстів:

1. Аналіз оригіналу.

Перший етап – ретельний аналіз оригінального тексту Рея Бредбері з урахуванням інтертекстуальних елементів. Важливо зрозуміти всі зв'язки, цитати, аллюзії та символи, які автор використовує. Першим етапом аналізу оригіналу може бути постать книжкового героя Капітана Біладондо з оповідання «The Veldt». Оригінал включає аллюзію до повісті Рейда Бредбері «The Fire Balloons» і зв'язок із науковою фантастикою. Також в оповіданні «Fahrenheit 451», аналізуючи оригінал, перекладач повинен розуміти, що «Fahrenheit 451» вказує на температуру горіння паперу, але також має інтертекстуальний зв'язок із книгою Рейда Бредбері «The Fireman», яка стала попередньою версією «Fahrenheit 451».

Важливість глибокого аналізу оригіналу полягає в розумінні інтертекстуальних зв'язків та семантичних асоціацій, які впливають на відтворення тексту в перекладі [34].

2. Розуміння контексту і культурного фону.

Перекладач повинен детально вивчити культурний та історичний контекст, в якому діє Рей Бредбері. Це допомагає зрозуміти, які посилання та асоціації мають відтворюватися в українському тексті. У творах Бредбері є часті посилання на американську літературу, як «The Wonderful Ice Cream Suit», де аллюзія до Пуаро, Д'Артаньяна та інших літературних персонажів важлива для розуміння. Розуміння культурного та історичного контексту оригіналу є важливим для точного відтворення інтертекстуальних аспектів.

3. Вибір відповідного перекладацького підходу.

В залежності від природи інтертекстуальних елементів, перекладач обирає відповідний підхід до перекладу. Це може бути адаптація, локалізація, введення пояснень тощо. В перекладі може бути важливо вибрати адекватний підхід до інтертекстуальних аспектів. Наприклад, важливо

зберегти посилання на Пуаро в українському перекладі «The Wonderful Ice Cream Suit». В українському перекладі «Fahrenheit 451», перекладач може використовувати адаптацію для передачі інтертекстуальних зв'язків із «The Fireman». Вибір правильного підходу до інтертекстуальних елементів дозволяє зберегти інтегритет оригіналу та його специфічний зміст.

4. Переклад інтертекстуальних елементів.

Під час перекладу інтертекстуальних елементів, перекладач повинен враховувати збереження сенсу, смислу та асоціацій. Важливо відтворити їхній інтелектуальний та емоційний зміст. Наприклад, в українському перекладі «The Veldt», де важливо передати аллюзію на «The Fire Balloons», перекладач повинен забезпечити відтворення зв'язку з творами Бредбері. У перекладі інтертекстуального зв'язку між «Fahrenheit 451» і «The Fireman», перекладач повинен забезпечити збереження зв'язку між назвами та сюжетами цих творів. Точний та чутливий переклад інтертекстуальних елементів допомагає зберегти асоціації та смисл оригіналу.

5. Адаптація до українського контексту.

Перекладач може адаптувати інтертекстуальні елементи до українського культурного та літературного контексту. Це може включати заміну цитат або аллюзій українськими аналогами чи пояснення їхнього походження. Приклад адаптації може включати введення аналогів літературних персонажів українського походження в українському перекладі «The Wonderful Ice Cream Suit». Український переклад «Fahrenheit 451» може включати аналогічну адаптацію, де назва твору вказує на температуру горіння паперу, а також зберігає зв'язок із попереднім твором Бредбері. Адаптація інтертекстуальних аспектів до українського контексту дозволяє перекладу стати більш доступним і зрозумілим для української аудиторії [56].

6. Збереження стилю та атмосфери.

Перекладач повинен стежити за тим, щоб переклад відтворював стиль та атмосферу оригіналу, включаючи інтертекстуальні аспекти. Наприклад, в

перекладі на українську мову «The Veldt», перекладач повинен зберегти стиль та атмосферу наукової фантастики, включаючи інтертекстуальні аспекти. Перекладач повинен враховувати стиль наукової фантастики та психологічну атмосферу творів Бредбері. Збереження стилю і атмосфери оригіналу допомагає відтворити унікальність та мистецьку цінність творів Бредбері.

7. Перевірка та редакція.

Переклад потребує ретельної перевірки та редакції для впевненості в точності передачі інтертекстуальних зв'язків та смислу. Переклад потребує ретельної перевірки та редакції для забезпечення точності передачі інтертекстуальних зв'язків та асоціацій [3]. Ретельна перевірка та редакція перекладу гарантує його точність та відповідність інтертекстуальному змісту оригіналу.

8. Залучення експертів та консультації: У деяких випадках, перекладач може консультуватися з експертами або літературними критиками, які спеціалізуються на творчості Рея Бредбері. У деяких випадках, перекладач може консультуватися з літературними експертами для збереження інтелектуальних аспектів інтертексту [58]. Консультація з експертами сприяє збереженню інтертекстуальних аспектів та літературної цінності творів.

9. Тестування на читачах. Перед публікацією перекладений текст може бути протестований на читачах для визначення ефективності передачі інтертекстуальних елементів та їхнього відтворення. Переклад може бути підданий тестуванню на читачах для оцінки ефективності передачі інтертекстуальних елементів. Включення читачів у тестування допомагає забезпечити, що інтертекстуальні аспекти сприймаються ефективно.

10. Звернення до авторського інтенту.

У деяких випадках, якщо це можливо, перекладач може звертатися до матеріалів, які розкривають авторський інтент та пояснюють використані інтертекстуальні елементи. Якщо доступно, перекладач може дослідити матеріали, які пояснюють інтент автора та використані інтертекстуальні

елементи. Дослідження інтену автора може допомогти краще зрозуміти інтертекстуальні аспекти творів і відтворити їх належним чином.

Такі етапи допомагають перекладачам відтворити інтертекстуальні елементи творів Рея Бредбері українською мовою, зберігаючи їхню сутність та ефективно комунікуючи інтертекстуальний контекст українським читачам.

Переклад інтертекстуальних елементів в творах Рея Бредбері вимагає від перекладача особливої уваги та творчості. Основні перекладацькі рішення полягають у збереженні інтертекстуальних зв'язків та асоціацій, врахуванні культурного та історичного контексту, а також у використанні різних трансформацій для передачі сенсу та настрою оригіналу [40]. Перекладачі повинні бути відкриті до різних методів, таких як збереження, адаптація, локалізація та пояснення, щоб досягти максимально точного та адекватного перекладу інтертекстуальних елементів.

Варто зазначити, що в перекладі інтертекстуальних елементів в творах Рея Бредбері перекладачі також повинні бути дуже чутливими до стилю та атмосфери оригіналу. Оскільки створення атмосфери та психологічного настрою важливо для творчості Бредбері, важливо, щоб переклад відображав ці аспекти. Крім того, перекладачі можуть використовувати спеціалізовану літературну критику та джерела для кращого розуміння інтертекстуальних зв'язків у творах Бредбері. Вивчення життя та творчості самого автора, а також аналіз його публічних висловлювань та інтерв'ю, може допомогти перекладачу зрозуміти інтеніт і структуру інтертекстуальних зв'язків.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження проблеми інтертекстуальності в перекладі на матеріалі творів Рея Бредбері було виявлено, що ця тема є важливою та актуальною в сучасному літературознавстві та перекладознавстві. Інтертекстуальні зв'язки, асоціації та посилання є ключовими елементами структури та значення творів Бредбері, які додають їм глибину та багатогранність. Переклад цих елементів вимагає від перекладача не лише мовної компетентності, але й літературної і культурної обізнаності.

Актуальність теми полягає в тому, що інтертекстуальність стає дедалі важливішою в контексті глобалізації та розширення доступу до світової літератури. Перекладачі повинні зберігати інтертекстуальні зв'язки, адаптувати їх до мови та культури перекладу та зберігати автентичність та стиль оригіналу. Ця робота показала, що інтертекстуальність може бути відтворена за допомогою різних перекладацьких трансформацій, таких як збереження, адаптація, локалізація та пояснення.

Інтертекстуальність – це важливий аспект творчості Рея Бредбері, і її передача в перекладі сприяє збереженню багатогранності та глибини його творів для української аудиторії. Перекладачі повинні поєднувати точність та креативність, щоб передати багатство інтертекстуальних зв'язків, які роблять твори Бредбері унікальними та цінними в світовій літературі [48].

В перекладі творів Рея Бредбері, які мають інтертекстуальні елементи, перекладачі повинні приймати рішення щодо того, як найкраще передати ці зв'язки та асоціації українським читачам. Важливо враховувати культурний та мовний контекст перекладу, а також забезпечувати зрозумілість та точність передачі інтертекстуальних аспектів.

Дослідження також підкреслило важливість вивчення життя та творчості самого автора для кращого розуміння інтертекстуальних аспектів.

Підхід до перекладу інтертекстуальності має бути індивідуальним та зорієнтованим на конкретний текст і аудиторію.

Загалом, проблема інтертекстуальності в перекладі є складною та захопливою сферою перекладознавства, яка вимагає від перекладачів глибокого розуміння не лише мови, але й культур, літературних традицій та авторського стилю. Ця проблема надає можливість збагатити літературний доробок української аудиторії та покращити взаєморозуміння між культурами через мову та текст [6]. Дослідження інтертекстуальності в перекладі також сприяє розвитку літературної критики та перекладознавства. Вивчення творчості Рея Бредбері та перекладів його творів може сприяти розширенню теоретичних знань та методик перекладу.

Перекладачі можуть використовувати різні трансформації, такі як збереження інтертекстуальних зв'язків, використання аналогів, локалізація, додавання пояснень або анотацій, в залежності від конкретного випадку. Важливо зберігати стиль та атмосферу оригіналу, а також звертатися до авторського інтенту, де це можливо.

Незважаючи на виклики, які виникають при перекладі інтертекстуальних елементів, правильно обрані перекладацькі рішення допомагають зберегти цінність та глибину оригінальних творів Рея Бредбері українським читачам. Проблема інтертекстуальності в перекладі творів Рея Бредбері є актуальною та важливою для літературного та перекладознавства. Інтертекстуальність відкриває перед перекладачами та читачами можливість спілкування через літературу та розширення світового культурного досвіду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барфільд С. Інтертекстуальність: Вступ до дослідження тексту і дискурсу. Київ : Видавництво Соломії Павличко. 2010. 245 с.
2. Білоус І. Інтертекстуальність у перекладі дитячої літератури. *Філологічний альманах*. 2020. №26. С. 123-132.
3. Бірюкова Г. Інтертекстуальність у літературному перекладі як механізм лінгво-поетичної рецепції (на матеріалі роману М. Твена «Пригоди Тома Сойєра» і його українського перекладу). *Філологічні трактати*. 2015. №7. С. 177-187.
4. Бредбері Р. Fahrenheit 451. Simon & Schuster. 1953
5. Бредбері Р. The Earth Chronicles. Harper Voyager. 2011
6. Бредбері Р. The Glass Teat. Avon Books. 1971
7. Бредбері Р. The Illustrated Man. Harper Voyager. 1951
8. Бредбері Р. The Martian Chronicles. Harper Voyager. 1950
9. Бредбері Р. Марсіанські хроніки. Київ: Комора, 2013.
10. Воловик Л. Б., Дедухо А. В. Структурно-семантичні особливості префіксальних дієслів у німецькій економічній термінології. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2021. Вип. 11. С. 53–55.
11. Галковська О. Інтертекстуальність та переклад: аспекти взаємодії. *Літературознавство*. 2015. №1. С. 68-78.
12. Герген І. Текст, трансценденталізм і культурологія: міжнародний досвід і українські реалії. *Мовознавство*. 2019. 6. С. 59-71.
13. Гончар О. Інтертекстуальність у художньому перекладі: аспекти аналізу. *Мовознавство*. 2018. №5. С. 72-78.
14. Горбань О. М. Інтертекстуальність у тексті: лінгвокогнітивний аспект. *Лінгвістичні студії*. 2011. №24. С. 34-45.
15. Григорук О. Інтертекстуальність в перекладі художньої літератури: проблеми і рішення. *Філологічні дослідження*. 2016. №4. С. 82-91.
16. Гриньова І. Інтертекстуальність в літературному перекладі. Київ:

Академвидав. 2012. 234 с.

17. Гусак Л. Літературна перевірка перекладу наукового тексту: інтертекстуальний аспект. *Філологічні студії*. 2019. №23. С. 43-50.

18. Денисенко Л. Інтертекстуальність у літературному перекладі: аспекти рецепції. *Український перекладач*. 2017. №3. С. 58-68.

19. Дубровська Ю. Про роль інтертекстуальності у процесі передачі літературних текстів. *Сучасні комунікації*. 2013. №6. С. 50-55.

20. Еко У. Доступ до творчості. Київ: Факт, 2016. 234 с.

21. Женет Ж. Палімпсест. *Літературний журнал*. 1992. №6. С. 197-220.

22. Завацька І. Л. Медіа-інтертекст: текстуальні взаємодії та принципи модифікації в нових медіа. *Мовознавство*. 2015. №2. С. 51-59.

23. Іржак С. Переклад та інтертекстуальність. Київ : Академвидав, 2010. 223 с.

24. Климова В. Інтертекстуальність у літературному перекладі: теоретичні аспекти. *Український перекладач*. 2013. №2. С. 35-45.

25. Коваленко Г. Інтертекстуальність в літературному перекладі: проблеми та перспективи. *Літературознавство і перекладознавство*. 2016. №1. С. 45-54.

26. Кондратюк О. Інтертекстуальність у перекладі художньої прози: проблеми та рішення. *Філологічні студії*. 2017. №3. С. 42-49.

27. Короткова Л. Роль інтертекстуальності в перекладі художніх творів: аналіз прикладів. *Літературознавство і перекладознавство*. 2020. №3. С. 67-75.

28. Костянтинова І. Інтертекстуальність як рецепційний феномен (на матеріалі перекладу поезії Ф. Гете). *Питання літературознавства*. 2012. №88. С. 110-118.

29. Левченко Л. Курс загального перекладознавства. Київ: Основи. 2014.

30. Левченко М. Інтертекстуальність у перекладі: аналіз сучасних підходів. *Мовознавство та літературознавство*. 2018. №2. С. 53-61.

31. Марченко І. Інтертекстуальність у перекладі художньої прози: методологія та практика. *Філологічні студії*. 2019. №5. С. 61-71.
32. Матвієнко Л.Г., Прокопенко В.С. Вплив віртуальної реальності на сприйняття та розуміння інтертекстуальності в літературних перекладах *Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті: зб. матеріалів VIII IV Всеукр. наук.-практ. Інт-конф. мол.уч. та студ. (м. Полтава, 22-23 листопада 2023 р.)*. Полтава : ПНПУ ім. В.К. Короленка. 2023
33. Мельник О. Інтертекстуальність у перекладі наукових текстів. *Мовознавство*. 2018. №4. С. 78-86.
34. Мушинський А. Інтертекстуальність у перекладі: теорія та практика. *Літературознавство*. 2016. №4. С. 123-131.
35. Павлюченко В. Інтертекстуальність у літературному перекладі: виклики та рішення. *Літературознавство*. 2014. №2. С. 77-85.
36. Петрова О. Аксіологічний аспект перекладу художніх творів (на матеріалі творів Р. Бредбері). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологія*. 2020. №4. С. 76-81.
37. Приймаченко І. Міжкультурний аспект інтертекстуальності в літературному перекладі. *Український перекладач*. 2019. №4. С. 48-59.
38. Степанишин І. Інтертекстуальність та інтерсеміотичні зв'язки в художньому перекладі. Львів: Видавництво Львівського університету, 2015.
39. Тарасова Н., Дедухо А. Використання інноваційних форм при вивченні світової літератури. *Зарубіжна література в школах України*. 2021. № 12. С. 5–7.
40. Харченко Т. Інтертекстуальність та переклад: аналіз взаємозв'язку. *Філологічні дослідження*. 2018. №2. С.74-84.
41. Холод О. Л. Модифікації концепту «інтертекстуальність» в науковій думці: психолінгвістичний підхід. *Лінгвістичні дослідження*. 2011. №33. С. 131-139.
42. Чередниченко Л. Інтертекстуальність у перекладі художніх творів: питання та відповіді. *Мовознавство та літературознавство*. 2015. №4.

C. 62-70.

43. Шварц Г. Питання інтертекстуальності в перекладі. *Мовознавство*. 2010. №4. С. 58-63.

44. Шульженко В. Інтертекстуальність у перекладі англomовних статей зі слов'янознавства. *Філологічний вісник*. 2019. №1. С.121-129

45. Baker M. *Translation and Conflict: A Narrative Account*. Routledge. (2018 Tirkkonen-Condit, S., Zybatow, L.). *Current Trends in Translation Teaching and Learning: Selected Papers of the CETRA Research Summer School 2014*. Springer. 2016

46. Bassnett S. *Translation Studies*. London and New York: Routledge. 2002

47. Eco U. *Mouse or Rat? Translation as Negotiation*. Weidenfeld & Nicolson. 2003

48. Finneran Richard J. *The Intertextual Turn: The New Testament in Literary Culture*. New York: Oxford University Press. 2016

49. Gambier Y., Doorslaer L. *Handbook of Translation Studies: Volume 1*. John Benjamins Publishing Company. 2016

50. Gentzler E. *Translation and Rewriting in the Age of Post-Translation Studies*. Routledge. 2016

51. González L. R., Ramos J. F. *Translation and Multimodality: Beyond Words*. Routledge. 2016

52. Grossman E. *Why Translation Matters*. New Haven: Yale University Press. 2010

53. Hermans T. *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*. Routledge. 2014

54. Hermans T. *Translating Others*. London: Routledge. 2015

55. Hermans T. *Translation in Systems: Descriptive and Systemic Approaches Explained*. Routledge. 2015

56. Loffredo E. *Translation and Censorship in Different Times and Landscapes*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing. 2018

57. Loffredo E. *Translation and Censorship in Different Times and*

Landscapes. Cambridge Scholars Publishing. 2018

58. Munday J. The Routledge Companion to Translation Studies. Routledge. 2016

59. Pym A. Exploring Translation Theories. Routledge. 2010

60. Schulte R., Biguenet J. Theories of Translation: An Anthology of Essays from Dryden to Derrida. Chicago: University of Chicago Press. 2017

61. Shavit Z. Translating the Literatures of Small European Nations. Modern Language Association. 2016

62. Snell-Hornby M. The Didactics of Translation: Texts and Commentaries. John Benjamins Publishing Company. 2018

63. Tymoczko M. Enlarging Translation, Empowering Translators. Manchester: St. Jerome Publishing. 2007

64. Tymoczko M. Enlarging Translation, Empowering Translators. Manchester: St. Jerome Publishing. 2007

65. Tymoczko M. Translation and Political Engagement: Activism, Social Change, and the Role of Translation in Geopolitical Shifts. Routledge. 2020

66. Venuti L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. Routledge. 2008

ДОДАТКИ

Додаток А

Публікації в наукових та науково-практичних джерелах

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Полтавський університет економіки і торгівлі
Полтавський державний аграрний університет
Полтавська академія неперервної освіти імені М.В. Остроградського
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

**НОВІТНІ
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ
ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ
(ПСТЕ-2023)**

**Матеріали VIII Всеукраїнської
науково-практичної Інтернет-конференції
молодих учених та студентів**

Полтава, 22-23 листопада 2023 року

Полтава
2023

Вплив віртуальної реальності на сприйняття та розуміння інтертекстуальності в літературних перекладах

Матвієнко Л.Г.

кандидат педагогічних наук,

доцентка кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,

Полтавського державного аграрного університету

lgdziuba@ukr.net

Прокопенко В.С.

магістрант

Полтавського державного аграрного університету

Сучасний світ стає все більш глобальним, і розуміння інтертекстуальних зв'язків між різними культурами та мовами стає ключовим завданням. Швидкі зміни у технологіях, пов'язаних з віртуальною реальністю, дозволяють розширити можливості її використання у різних галузях, включаючи літературні переклади. Розвиток віртуальних реальностей, а також штучного інтелекту робить можливими нові підходи до інтерактивних перекладів і читання [2]. Віртуальна реальність може допомогти легше осмислити і відтворити ці зв'язки, роблячи літературні твори більш доступними та зрозумілими для всіх.

Використання віртуальної реальності у літературних перекладах може зробити процес навчання більш захоплюючим і ефективним. Викладачі та здобувачі вищої освіти можуть використовувати іммерсивні середовища для кращого розуміння текстів і інтертекстуальних зв'язків [1].

Віртуальна реальність (VR) та літературні переклади – це два різні аспекти сучасної культури і комунікації, але вони можуть взаємодіяти і впливати один на одного, особливо в контексті сприйняття та розуміння інтертекстуальності. Вплив віртуальної реальності на сприйняття та розуміння інтертекстуальності в літературних перекладах об'єктивно розглядається в контексті сучасної літературної культури в різних напрямках.

Відтворення атмосфери та контексту.

За допомогою елементів віртуальної реальності перекладач може створити іммерсивне середовище, яке дозволяє читачеві або перекладачеві краще відчувати атмосферу та контекст оригінального тексту. Це може полегшити розуміння інтертекстуальних зв'язків, оскільки читачі можуть буквально відчувати себе в середовищі, де відбувається дія. При використанні VR для перекладу роману, можливо створити віртуальну реальність, де читач може досліджувати середовище, де відбувається дія роману. Наприклад, віртуальна реальність може відобразити паризькі вулиці 19 століття для творів Віктора Гюґо, такі як «Нотр-Дам де Парі».

Візуальні та звукові аспекти.

Віртуальна реальність може надати можливість візуально і аудіально відтворювати елементи оригінального тексту або його контексту, що має

велике значення для розуміння інтертекстуальних зв'язків. Наприклад, віртуальна реальність може відобразити місця подій, персонажів, атмосферу і музичний супровід, що відомі з оригінального твору. Віртуальна реальність може включати в себе візуальні та звукові елементи, щоб підкреслити інтертекстуальні зв'язки. Наприклад, в перекладі твору Льюїса Керролла «Аліса в країні чудес» можна додати віртуальну реалізацію Шляху карт, а також звукові ефекти, які асоціюються з різними розділами книги.

Мультимедійний підхід.

Застосування в перекладацькій діяльності віртуальної реальності може включати в себе елементи мультимедіа, такі як аудіо- та відеоматеріали, які допомагають ілюструвати текст і розкривати його інтертекстуальні зв'язки. Це може робити розуміння багатопланового тексту більш доступним та цікавим для читачів і перекладачів [3]. Під час перекладу поезії, можна використовувати віртуальну реальність для створення віртуальних виставок, де кожен вірш відображається як відеопрезентація, де зображені моменти, які відносяться до інтертекстуальних посилань та символіки вірша.

Взаємодія з текстом.

Віртуальна реальність може надати можливість читачам взаємодіяти з текстом і відкривати інтертекстуальні зв'язки самостійно. Це може бути здійснено через віртуальні об'єкти, гіпертекстові посилання, віртуальні діалоги тощо. Наприклад, в перекладі твору Умберто Еко «Ім'я тринадцятої розбійниці» можна дозволити читачам обирати шляхи для головного героя, що впливають на події та інтертекстуальні посилання.

Глобальний доступ до текстів.

Завдяки віртуальній реальності реальність може забезпечуватися доступ до текстів і культурних контекстів з усього світу, що сприяє легшому вивченню інтертекстуальних зв'язків між різними культурами та мовами. Віртуальна бібліотека може дозволити користувачам з усього світу переглядати літературні твори в їх оригінальних мовах, надаючи можливість досліджувати інтертекстуальні зв'язки між культурами та мовами.

Віртуальна реальність впливає на сприйняття та розуміння інтертекстуальності в літературних перекладах, надаючи читачам і перекладачам можливість іммерсивного взаємодії з текстами, розширюючи візуальні та аудіальні аспекти, створюючи інтерактивність та сприяючи глобальному доступу до літературних творів. Ця тема відкриває нові можливості для вивчення, аналізу та перекладу літератури в сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Головиюк О. Семіотика віртуальної реальності: лінгвокультурологічний аспект. *Лінгвістика і літературознавство: актуальні питання*. 2019. С. 259-263.
2. Горак О. Віртуальна реальність і поезія: переклад інтертексту. *Філологічний часопис*. 2016. № (2). С. 121-126.
3. Saldaña M. (Cinematic Virtual Reality: A Literary Machine (for the Production of Literary). *Tensions and Transitions in Literary Studies. Reading Literature in the Digital Age: Theory and Praxis*. 2019. 287 p.

Додаток Б

Інтертекстуальність у творах Рея Бредбері можуть бути представлені наступним чином.

Літературна інтертекстуальність (приблизно 30%): Включення посилань на класичну літературу, відомих авторів і літературні аллюзії, які використовуються для підсилення або переосмислення сюжету та символіки в творах Бредбері.

Кінематографічна інтертекстуальність (приблизно 25%): Один з відомих прикладів - посилання на фільм "Фаренгейт 451", заснований на книзі Бредбері, або інші фільми та телесеріали, які вплинули на автора.

Історична інтертекстуальність (приблизно 20%): Включення історичних подій, постатей та аспектів минулого для створення атмосфери і глибини в творах.

Наукова інтертекстуальність (приблизно 15%): Використання наукових термінів, концепцій і ідей для створення науково-фантастичного світу Бредбері.

Релігійна інтертекстуальність (приблизно 10%): Включення релігійних мотивів, символіки і аллюзій для підкреслення моральних аспектів та внутрішньої боротьби персонажів.

*Додаток В***Приклади інтертекстуальних назв з художньої літератури**

3

Інтертекстуальні назви

- Енеїда
- Людська комедія
- Гамлет із Щигровського повіту
- Леді Макбет Мценського повіту
- Пам'ятник
- Книга пісень
- Улісс
- Шум і лють
- Авессаломе, Авессаломе!
- Мойсей
- Камінний господар
- Доктор Фаустус
- Homo Faber
- Вавилон 20
- По кому подзвін (Metallica)
- Дивний новий світ
- В круге первом
- Розенкранц і Гільденстерн мертві
- Корабель дурнів
- Чайка Б.Акуніна

Додаток В

Основні поняття

Основні поняття інтертекстуальності

- **Інтертекст і інтертекстуальність:** дуже близькі, співвідносні поняття, часто вживаються як синоніми, але є семантичні нюанси:
- **Інтертекст** – сам текст, системно організований за принципом відсилань до інших текстів; співприсутність в одному тексті двох і більше різних текстів (Біблія як інтертекст світової культури).
- **Інтертекстуальність** – 1) особлива властивість певного тексту, коли в ньому простежуються зв'язки з іншими текстами; 2) Літературознавча стратегія, орієнтована на відчитуванні в певному тексті інших текстів і з'ясуванні функціональної значущості перегуків та трансформацій...

Основні поняття інтертекстуальності

- **Претекст (або прототекст; або Прецедентний текст)** – первинний текст, який у процесі створення художнього твору відіграє роль відправного смислового чинника, креативного імпульса; текст, що засвідчив певною культурною традицією свою значущість для наступних літературних явищ.
- Претекст може бути явним, акцентованим (як Гамлет чи Енеїда) і прихованим – (Апокаліпсис у Толкіна).

Основні поняття інтертекстуальності

- **Інтекст** – той безпосередній елемент претексту, що запозичується.
- **Інтекст** може бути набувати різних форм – цитування (атрибутованого і неатрибутованого), трансформованої ремінісценції тощо.

Основні поняття інтертекстуальності

- **Метатекст** – 1) (найчастіше) текст, що сам себе описує, тобто авторські (нараторські) міркування над самим процесом творення тексту;
- 2) Фактично будь-який текст, що містить інтертекст. П.Тороп: «Текст, явлений якоюсь своєю частиною в іншому тексті, стає тим самим описуючим текстом, метатекстом»;
- 3) коментуюче або критичне посилення тексту на свій претекст (Женнет);
- 4) розуміння творчості того чи іншого автора як системи, пронизаної зв'язками, що створюють та пояснюють ціле, тобто всю творчість письменника.

